

แนวทางการนิเทศการดำเนินงาน
เพื่อวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หน่วยศึกษานิเทศก์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารลำดับที่ 2 / 2564

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำแนวทางการนิเทศการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งการนิเทศการจัดการกระบวนการเรียนการสอนเพศวิถีศึกษาให้มีคุณภาพ และบรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาตามยุทธศาสตร์ชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เชื่อมั่นว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาทุกแห่งมีความพยายามที่จะยกระดับคุณภาพผู้เรียน ผนึกพลังป้องกันแก้ไข ให้ความช่วยเหลือและสร้างทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรับรู้และเข้าใจสิทธิด้านสุขภาพ สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น บริหารจัดการตนเองให้มีความสมดุล ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ปัญญาและสังคม เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีแนวทางบริหารตนเองด้านสุขภาวะ (ด้าน สุขภาพ สังคม และอารมณ์) และการเสริมสุขภาวะตนเองและผู้อื่น พร้อมเผชิญต่อความเปลี่ยนแปลง ป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ โดยอาศัยกรอบแนวทางตามเอกสารฉบับนี้จะนำไปสู่ความสำเร็จทั้งตัวผู้เรียน โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขอขอบคุณมูลนิธิแพชทูเฮลท์ และคณะทำงานทุกท่านที่ร่วมกันกำหนดแนวทางและพิจารณาให้เอกสารฉบับนี้มีความชัดเจนพร้อมที่จะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

ส่วนที่ ๑

ทำไมต้องเพศวิถีศึกษา

ทำไมต้องเพศวิถีศึกษาในสถานศึกษา

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคคลที่มีความพร้อม ความสนใจ แตกต่างกันสำหรับผู้เรียนให้มีสมรรถนะในการดำรงชีวิต เกิดความฉลาดรู้ด้านสุขภาวะเป็นเป้าหมายสำคัญอันหนึ่งของโรงเรียน เนื่องจากเด็กและเยาวชนกำลังเติบโตในสังคมที่มีความซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและเผชิญสภาพแวดล้อมที่นำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะเรื่องเพศ ซึ่งที่ผ่านมาพบว่า เด็กและเยาวชนไทยขาดทักษะในการดูแลและจัดการตนเองในเรื่องเพศ ทำให้เกิดการตั้งครมไม่พึงประสงค์ในวัยเรียน กลายเป็นแม่วัยรุ่นหลุดจากระบบการศึกษา ถูกใช้ความรุนแรงทางเพศ หรือไม่เท่าทันการละเมิดและใช้ประโยชน์ทางเพศในทางมิชอบ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดพลเมืองใหม่ที่เข้มแข็งผ่านกระบวนการเรียนรู้ในชั่วโมงเรียน ที่ไม่มุ่งเน้นการให้เนื้อหาความรู้แต่เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการนำไปใช้ในชีวิตจริง พัฒนาศักยภาพหรือเสริมพลังเยาวชนให้มีทักษะการจัดการตนเอง การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ สามารถรับผิดชอบและมีทางเลือกที่ปลอดภัยเรื่องเพศได้

ปัจจุบันปัญหาที่สร้างความวิตกกังวลใจให้กับพ่อแม่ผู้ปกครองโดยเฉพาะผู้ที่มีบุตรหลานอยู่ในช่วงวัยรุ่น ได้แก่ ปัญหาเรื่องการเรียน การสอบแข่งขัน การติดยาเสพติด และอีกปัญหาหนึ่งที่ไม่อาจละเลยก็คือการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ซึ่งสภาพปัจจุบันสถานการณ์ปัญหาวัยรุ่น การตั้งครมในวัยเรียน เป็นปัญหาของสังคมไทยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วง ๑๒ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๕๕) อัตราการคลอดในหญิงอายุ ๑๕-๑๙ ปี เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากสถิติของกระทรวงสาธารณสุขพบว่า อัตราการคลอดของแม่วัยรุ่นอายุระหว่าง ๑๕-๑๙ ปี อยู่ในระดับสูงกว่าประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกส่งผลกระทบต่อโอกาสและคุณภาพชีวิต อีกทั้งวัยรุ่นหญิงในช่วงอายุดังกล่าว ส่วนใหญ่อยู่ในวัยเรียนและไม่จบหลักสูตรการศึกษาก่อนบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐาน แม้ว่าจะมีกฎหมาย นโยบายและมาตรการที่ให้สิทธิและโอกาสในการได้รับการศึกษาก็ตาม ซึ่งมูลเหตุสำคัญเกิดจากความอ่อนแอของครอบครัว สังคม และการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และถึงแม้ว่าเด็กหญิงที่ได้รับการศึกษามีจำนวนมากขึ้น ผลการศึกษายังพบว่า ปัญหาแม่วัยรุ่นในประเทศไทยไม่ได้ขึ้นอยู่กับความยากจนหรือการไม่ได้รับการศึกษาหรือมีการศึกษาน้อย แต่เป็นเพราะว่า ประเทศไทยมีการจัดการศึกษาเรื่องเพศในโรงเรียนไม่ดีพอ และยังมีปัจจัยต้นเหตุที่วัยรุ่นไม่คุมกำเนิด ซึ่งเป็นผลก่อให้เกิดการตั้งครม ๓ ประการ คือ ๑) ขาดความรู้เรื่องเพศและชีววิทยาการเจริญพันธุ์ (ไม่รู้ว่าจะตั้งครมเมื่อใด) ๒) มีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการร่วมเพศกับการตั้งครม (เชื่อว่าร่วมเพศครั้งเดียวไม่ท้อง) ๓) วัยรุ่นชายไม่ใช้ถุงยางอนามัย เพราะรู้สึกขัดขวางความรู้สึกทางเพศ

เมื่อกล่าวถึงเรื่องการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาในโรงเรียน มักจะเกิดความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยที่ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่เด็กจะต้องได้เรียนรู้เพื่อให้เด็กได้รู้เท่าทันและมีเกราะคุ้มกัน ส่วนอีกฝ่ายกลับมองในทำนองที่ว่า การสอนเพศวิถีศึกษาเหมือนเป็นดาบสองคมแทนที่จะเป็นผลดีอาจจะเป็นการชี้โพรงให้กระรอก อาจเป็นการส่งเสริมให้มีการชิงสุกก่อนทาม จากความเห็นที่แตกต่างดังกล่าว ทำให้มีการถกเถียงกันมาตลอดถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับเด็ก แต่หากเราคิดว่าการสอนเรื่องเพศวิถีศึกษาแบบให้ข้อมูลรอบด้านจะเป็นการชี้โพรงให้กระรอกเป็นการกระตุ้นให้เด็กมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น และไม่เปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสมตามวัยและบริบทของแต่ละคนแล้ว นั่นเป็นสิ่งที่น่าหวาดวิตกยิ่ง เนื่องจากปัจจุบันเด็กมีช่องทางเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเรื่องเพศได้จากสื่อต่าง ๆ มากมายและง่ายดาย เช่น โทททัศน์ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต วิชิตี

หนังสือโป๊ เป็นต้น เพราะสื่อเหล่านั้นอาจนำพาเด็กไปเผชิญกับความเสี่ยงมากมายที่อาจจะเกิดขึ้นตามมา เช่น การติดเชื้อเอชไอวี โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ หรือการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม และการที่สังคมไทยให้ความสำคัญและจับจ้องพฤติกรรมของวัยรุ่นในช่วงวันวาเลนไทน์ วันลอยกระทง หรืองานเทศกาลต่าง ๆ นั้นเป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุในลักษณะของไฟไหม้ฟางเท่านั้นเอง แต่การแก้ปัญหาที่ยั่งยืนต้องกลับไปแก้ที่ต้นเหตุ คือ การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาที่ทำให้เด็กมีเกราะคุ้มกัน มีวิจารณญาณ และรู้เท่าทันเรื่องเพศ เพศวิถีศึกษาเป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญที่ทำให้วัยรุ่นมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศ รู้จักบทบาท และคุณค่าในตนเอง ให้รู้เท่าทันธรรมชาติ และความต้องการทางเพศของตนเองและของผู้อื่น เพราะเราคงไม่ปฏิเสธว่าความต้องการทางเพศนั้นถือเป็นเรื่องตามธรรมชาติยังคงอยู่คู่กับมนุษย์ปุถุชน ทั้งนี้ เพื่อจะได้รู้จักความต้องการของตนเอง และระวังป้องกันไม่ให้เกิดเป็นเหยื่อทางเพศ โดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ รวมถึงการรู้จักคิดวิเคราะห์ในการป้องกันตัวเอง ตลอดจนการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยด้วย อย่างไรก็ตาม พึงตระหนักเสมอว่า จะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์ ค้นหาทางเลือกที่เหมาะสม สามารถตัดสินใจและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจในวิถีทางเพศที่ตัวเองเลือก ซึ่งครูผู้จัดกระบวนการเรียนรู้สามารถทำให้เกิดสิ่งเหล่านี้ได้ โดยใช้กระบวนการลักษณะเชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้ชั้นเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยครูทำหน้าที่เอื้ออำนวยให้การแลกเปลี่ยนนั้นดำเนินไปอย่างราบรื่น ไม่ให้เกิดบรรยากาศการตัดสินถูกผิดในการแสดงความคิดเห็นของชั้นเรียน และหากผู้เรียนขาดข้อมูล/ข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น ๆ ก็เป็นบทบาทของครูผู้สอน ที่จะค้นหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมให้ผู้เรียน

น.พ.พันธ์ศักดิ์ ศุภระอุษ ผู้เชี่ยวชาญด้านเพศศึกษา ได้กล่าวไว้ว่า “การสอนเพศศึกษานับเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมที่ช่วยลดผลกระทบซึ่งอาจเกิดขึ้นจากพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่น ทักษะในการสื่อสารอย่างถูกต้อง จึงมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะวัยรุ่นซึ่งอยู่ในช่วงที่เปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และความคิด มักมีความสนใจใคร่รู้ในเรื่องเพศเป็นพิเศษ ทั้งยังอยากทดลองและแสดงออกในเรื่องนี้ ซึ่งถ้าห้องเรียนสามารถตอบสนองความต้องการด้านการเรียนรู้เรื่องเพศ ครูมีทักษะในการสอนที่เข้าใจง่าย และรับฟังมุมมองของวัยรุ่น รู้จักวิธีจัดการกับปัญหาหรือคำถามที่ไม่คาดคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้เพศศึกษามีคุณประโยชน์เป็นอย่างมาก เพราะจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจของวัยรุ่น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดพัฒนาการทางสังคมไปพร้อม ๆ กัน”

จากปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยมาตลอดนั้น มีหน่วยงานที่ตระหนักและดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีศึกษามาอย่างต่อเนื่องส่วนหนึ่ง คือ

๑. องค์การแพธ (PATH) ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น มูลนิธิแพธทูเฮลท์ (path2health : P2H) ร่วมกับบุคลากรผู้ปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งครู ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษานิเทศก์ และบุคลากรจากเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ภายใต้โครงการ “ก้าวอย่างเข้าใจ” โดยการสนับสนุนของโครงการกองทุนโลกเพื่อการแก้ไขปัญหาเอดส์ วัณโรค และมาลาเรีย (The Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria : GFATM) ผ่านกระทรวงสาธารณสุข ในปี ๒๕๔๖-๒๕๕๗ เกิดการจัดทำคู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ และมีสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมสนับสนุนการดำเนินงานในปี ๒๕๕๕-๒๕๕๗ และต่อมาในปี ๒๕๕๙-๒๕๖๒ สสส. ได้มีการสนับสนุนการดำเนินงานต่อเนื่อง เกิดการพัฒนาแผนการเรียนรู้เพศวิถีและสัมพันธ์ภาพศึกษา สำหรับครูผู้จัดกระบวนการเรียนรู้เพศ

วิศึกษาของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โดยการดำเนินงานของมูลนิธิแพชทูเฮลท์ เน้นการทำงานกับระบบการศึกษาและครูผู้สอนให้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้เพศวิศึกษาให้กับเยาวชนในสถานศึกษาทุกคนทุกระดับชั้นได้รับการเรียนรู้เพศวิศึกษาอย่างเป็นระบบและรอบด้าน ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และกรอบเนื้อหาที่เน้นการทำความเข้าใจเรื่องเพศวิศึกษาใน ๖ มิติ ได้แก่ ๑) พัฒนาการของมนุษย์ ๒) สัมพันธภาพ ๓) ทักษะส่วนบุคคล ๔) พฤติกรรมทางเพศ ๕) สุขภาพทางเพศ และ ๖) สังคม และวัฒนธรรม (ศึกษาเพิ่มเติมจาก ลิงก์ที่ ๑ ในภาคผนวก)

๒. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำเอกสาร “แนวทางการจัดการเรียนรู้เพศวิศึกษา” เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานที่กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินการตามพระราชบัญญัติการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๕๙

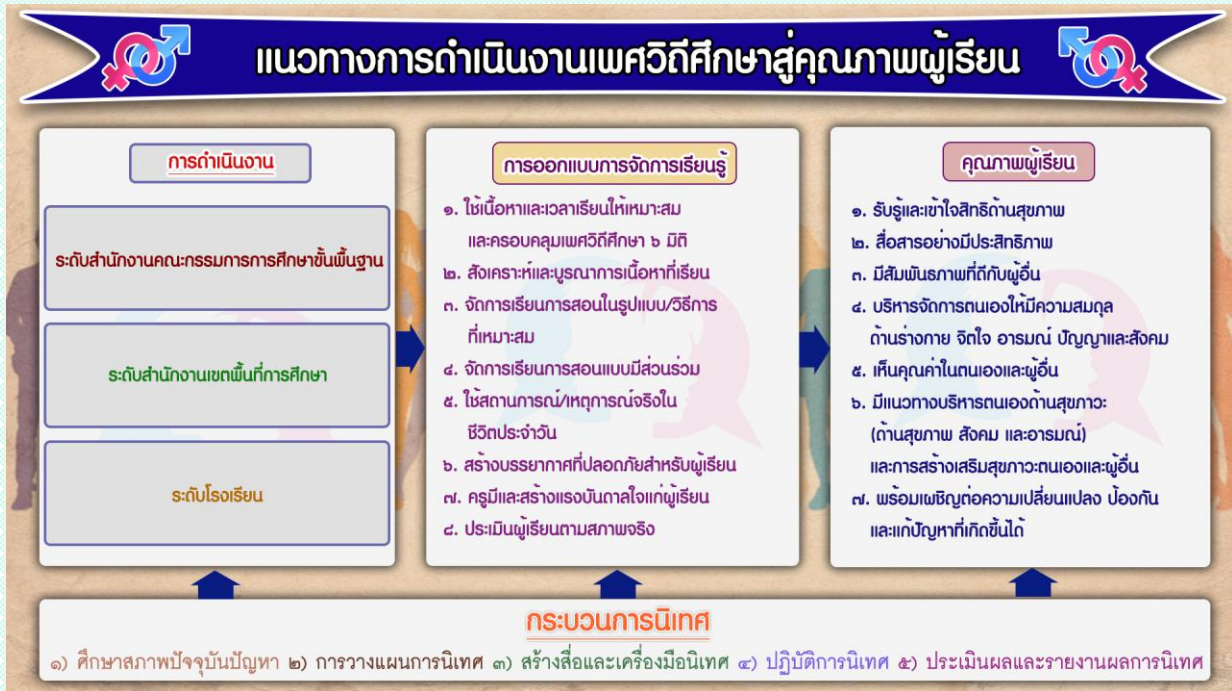
๓. ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำแนวทางการดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่ตั้งครรภ์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและได้เรียนต่อจนจบการศึกษา เพื่อให้ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่ตั้งครรภ์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและได้ศึกษาต่อจนจบการศึกษาได้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยมีการจัดทำแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม

นอกจากนี้รัฐบาลได้ตระหนักและกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาต้นทุนและทรัพยากรมนุษย์ เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์การเป็นประเทศในด้านสุขภาพะ มีการกำหนดตัวชี้วัด “การคลอดในผู้หญิงอายุ ๑๕-๑๙ ปีลดลง” ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๕ วัยรุ่นมีสิทธิตัดสินใจด้วยตนเอง และมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ได้รับการบริการอนามัยการเจริญพันธุ์ ได้รับการรักษาความลับและความเป็นส่วนตัว ได้รับการจัดสวัสดิการสังคมอย่างเสมอภาคและไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และได้รับสิทธิอื่นใดที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเพียงพอ และมาตรา ๖ ให้สถานศึกษาดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดยจัดให้มีการเรียนการสอนเพศวิศึกษาให้เหมาะสมกับช่วงวัย จัดหาและพัฒนาผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนรู้ ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนได้ และจัดให้มีระบบดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียนที่ตั้งครรภ์โดยให้ได้รับการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสมและต่อเนื่อง รวมทั้งจัดให้มีระบบการส่งต่อให้ได้รับบริการอนามัยการเจริญพันธุ์และการจัดสวัสดิการสังคมอย่างเหมาะสม และกฎกระทรวงกำหนดประเภทของสถานศึกษาและการดำเนินการของสถานศึกษาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๖๑ นอกจากนี้ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น กระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๓ ในมาตรการสร้างการรับรู้และการสร้างภูมิคุ้มกัน ข้อ ๑.๖ สถานศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้ สนับสนุนกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นอย่างต่อเนื่อง

ในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองต่อพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น กฎกระทรวง และประกาศกระทรวง มีหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นภาคีเครือข่ายการขับเคลื่อนร่วมกันคือ มูลนิธิแพชทูเฮลท์ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ร่วมกันดำเนินงานขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เพศวิศึกษา และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ

มีทักษะชีวิต และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้มีนโยบายภายใต้พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยจัดทำโครงการพัฒนาการเรียนรู้แบบ Electronic-learning เพื่อพัฒนาสมรรถนะครูให้สอนเพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้การสนับสนุนร่วมกับมูลนิธิแพชทูเฮลท์

และในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาของแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา จากการสังเคราะห์การดำเนินงานของภาคีเครือข่ายร่วมกัน พบว่า การขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังขาดระบบการบูรณาการระหว่างกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาและกลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา และองค์กรอื่น ๆ ขาดการสร้างควมตระหนักในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาเพื่อแก้ปัญหาศึกษานิเทศก์ที่ได้รับมอบหมายในการรับผิดชอบการขับเคลื่อนการจัดกระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ส่วนหนึ่งมีการเปลี่ยนแปลงและบางส่วนเป็นศึกษานิเทศก์ที่เพิ่งบรรจุใหม่ การจัดการเรียนรู้ของครูยังไม่ครอบคลุมเรื่องเพศวิถีศึกษาแบบรอบด้านใน ๖ มิติและการออกแบบการเรียนรู้ยังไม่สร้างให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตในการป้องกันและแก้ปัญหาของตนเอง รวมทั้งขาดการตัดสินใจด้วยเหตุและผลในการดำรงชีวิต ซึ่งยังต้องการเติมเต็มขององค์ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ การนิเทศยังขาดความต่อเนื่อง เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคประเทศไทย ๔.๐ และการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย มีทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ จึงได้จัดทำเอกสาร “แนวทางการนิเทศการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน” ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งการนิเทศการ จัดกระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาให้มีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาตามยุทธศาสตร์ชาติ โดยมีแนวทางการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน ดังภาพที่ ๑

ภาพที่ ๑ แนวทางการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน

ส่วนที่ ๒

เพศวิถึศึกษาดีอะไร

เพศวิถีศึกษาคืออะไร

จาก “เพศ” สู่ “เพศวิถีศึกษา”

การเรียนรู้เกี่ยวกับ “เพศ” ปรากฏอยู่ในโปรแกรมการเรียนรู้และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการมาตลอด ในยุคเริ่มต้นการสอนเรื่องเพศมีเป้าหมายมุ่งเน้นไปในเรื่องการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ซึ่งเป็นโรคร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในสมัยนั้น ต่อมาเป็น “ครอบครัวศึกษา” “ชีวิตและครอบครัว” ซึ่งขอบข่ายเนื้อหาจะครอบคลุมวิถีการปฏิบัติตัวของชายและหญิง การเตรียมตัวมีครอบครัว อนามัยเจริญพันธุ์ การคุมกำเนิด การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ทั้งนี้ ยังเน้นการให้ความรู้ที่อยู่บนฐานคิดเรื่องการใช้ชีวิตทางเพศโดยยึดคุณค่าทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับพรหมจรรย์ของผู้หญิง หน้าที่และการมีครอบครัวระหว่างหญิงชาย

ในช่วงต่อมาการสอน “เพศศึกษา” หรือ Sex Education ก็จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการด้านร่างกายของหญิงและชาย การคุมกำเนิด อนามัยเจริญพันธุ์ และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (STIs) ช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ (ปี ๒๕๓๐-๒๕๕๐) เป็นสาเหตุให้มีคนตาย การถ่ายทอดเชื้อสู่เด็กทารกในครรภ์ และปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมและเกิดการยุติการตั้งครรภ์ไม่ปลอดภัย (ปี ๒๕๔๐-๒๕๕๐) การจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับเพศศึกษาในระบบการศึกษาไทยจึงถูกตั้งคำถาม และเสนอให้มีการทบทวนปรับปรุงเนื้อหาให้ครอบคลุมวิถีชีวิตทางเพศของคนในแต่ละสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ตามสภาพบริบทของวิถีชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงสนับสนุนองค์การแพช (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นมูลนิธิแพชทูเฮลท์ ในปี ๒๕๕๖) จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เพศศึกษารอบด้าน หรือเพศวิถีศึกษา (CSE : Comprehensive Sexuality Education โดยอ้างอิงกรอบเนื้อหาการเรียนรู้เรื่องเพศจาก The Sexuality Information and Education Council of the United States: SIECUS หน่วยงานที่พัฒนาการเรียนการสอนเพศวิถีในสหรัฐอเมริกา) เพื่อให้โรงเรียนได้นำไปประยุกต์ใช้จัดการเรียนรู้ในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับขั้นพื้นฐานระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ทั้งนี้ตลอดระยะเวลาการดำเนินการพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนลงในโครงสร้างหลักสูตรที่มีจำนวนชั่วโมงแน่นอนอยู่แล้ว โดยมีโรงเรียนบางส่วนนำไปจัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา จัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติม และบูรณาการในหลาย ๆ วิชา อย่างไรก็ตามพบว่า ผลสัมฤทธิ์ในนักเรียนที่ได้เรียนยังไม่เกิดทักษะชีวิต ที่จะทำให้มีความรับผิดชอบและป้องกันตัวเองจากผลกระทบในเรื่องเพศได้ ดังปรากฏในการวิจัยของ UNICEF ร่วมกับ สพฐ. และสถาบันวิจัยประชากร มหาวิทยาลัยมหิดล ปี ๒๕๕๗ (*ศึกษาเพิ่มเติมจาก ลิงก์ที่ ๒ ในภาคผนวก*) พบว่า ครูไม่ได้รับการอบรมเรื่องการสอนเพศวิถีศึกษา และสอนได้ไม่ครบ ๖ มิติของการเรียนรู้ ใช้รูปแบบวิธีการบรรยาย ซึ่งไม่มีกระบวนการสร้างเสริมทักษะชีวิต เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์ คิด ตัดสินใจ ด้วยตัวเอง ส่งผลให้นักเรียนมีองค์ความรู้ที่ไม่ถูกต้อง (แม้จะเน้นการสอนแบบให้ความรู้) เช่น การคุมกำเนิด การใช้ความรุนแรงทางเพศ การขาดความตระหนักในการป้องกันตัวเองจากเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย หรือขาดมุมมองการส่งเสริมทัศนคติต่อความเท่าเทียมทางเพศ สิทธิทางเพศ

เพศวิถีศึกษา คือการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นสาระการเรียนรู้ที่สัมพันธ์และครอบคลุม Sexuality Education, Comprehensive Sexuality Education, และ Sexuality and Relationship Education ซึ่งมีขอบข่ายเนื้อหาที่เป็นการสอนที่มุ่งเน้นกระบวนการให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องเพศที่ครอบคลุมทุกด้าน ดังความหมายของ UNESCO ที่ให้ความหมายว่า เพศวิถีศึกษา คือ การเรียนการสอนหลักสูตรเพศวิถีศึกษา ทั้งในแง่ความนึกคิด อารมณ์ กายภาพ และสังคม เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และค่านิยมที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพ สุขภาวะ และศักดิ์ศรีอย่างสมบูรณ์ พัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมและความสัมพันธ์ทางเพศที่เคารพกันและกัน คำนึงถึงผลกระทบจากการตัดสินใจต่อสุขภาวะของตนเองและผู้อื่น อีกทั้งเข้าใจและสามารถปกป้องสิทธิของตนเองได้อย่างยั่งยืนและตลอดชีวิต (อ้างอิง แนวปฏิบัติสากลทางวิชาการ เรื่องเพศวิถีศึกษา, UNESCO ฉบับปรับปรุงตีพิมพ์ครั้งที่สอง ๒๐๑๘ (ศึกษาเพิ่มเติมจาก ลิงก์ที่ ๓ ในภาคผนวก) การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาให้บรรลุผลลัพธ์ ไม่ใช่การจัดการกิจกรรมเป็นครั้งคราวแล้วจบไป แต่จัดวางเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับช่วงวัย หรือนักเรียนแต่ละชั้นปี ครอบคลุมทั้ง ๖ มิติ ยึดหลักความเท่าเทียมทางเพศ เคารพศักยภาพและมุ่งมั่นการเสริมพลังเยาวชนให้เข้มแข็งได้ด้วยตนเอง ตามแนวทางการเคารพสิทธิมนุษยชน

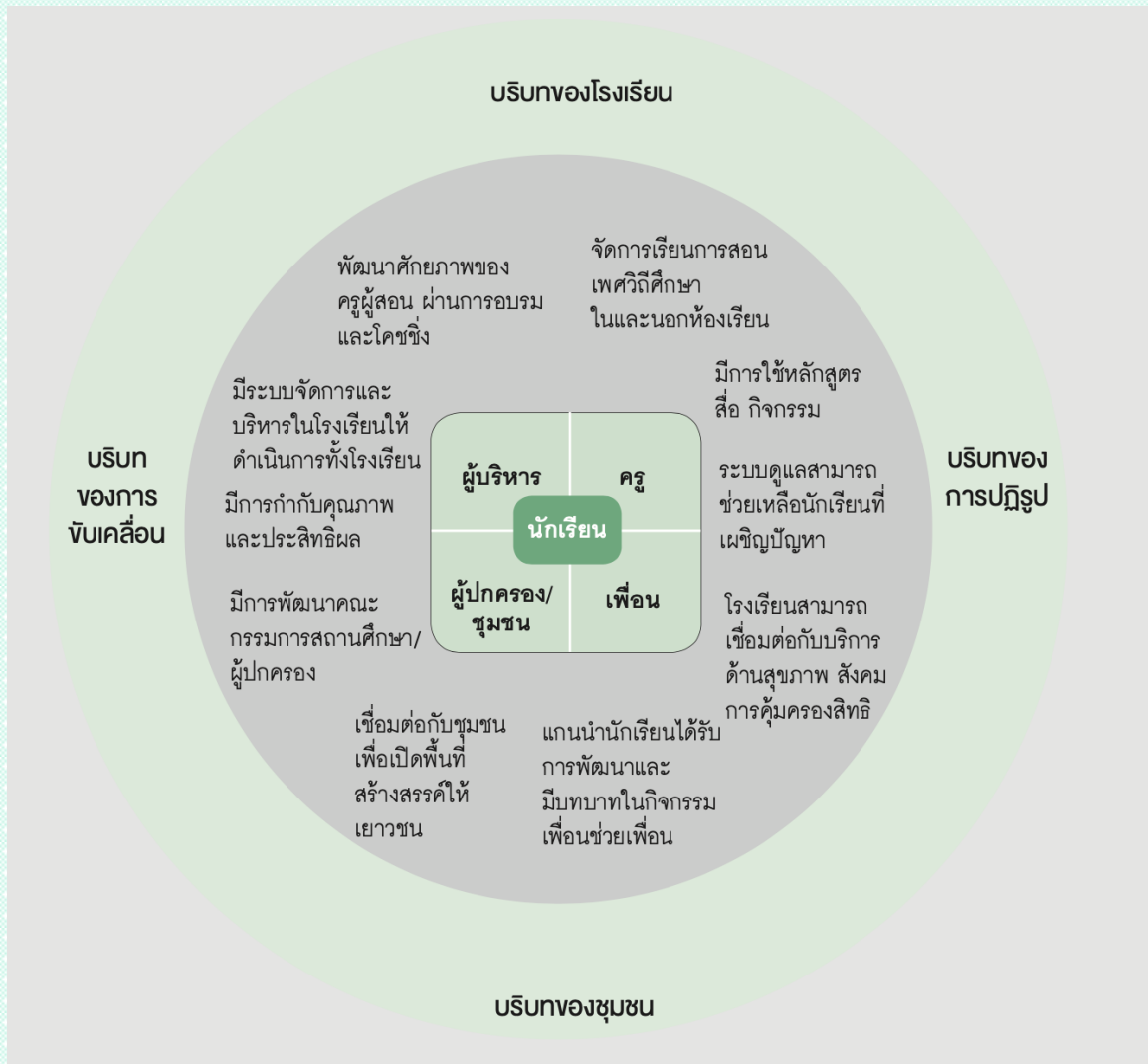
เพศวิถีศึกษาสำคัญและจำเป็นอย่างไร

ในสังคมโลกปัจจุบัน องค์กรความรู้ต่าง ๆ ถูกพัฒนาและเผยแพร่ มีการทบทวนแง่มุมของความรู้ที่จะใช้เป็นแนวทางการพัฒนามนุษย์กว้างขวางขึ้น สังคมมีความหลากหลายของวิถีชีวิตผู้คน วัฒนธรรม การดำรงชีวิต ดังจะเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ก็ต้องปรับให้สอดคล้องกับยุคสมัยในศตวรรษที่ ๒๑ บางวิชาหดหายไปและเพิ่มเติมในเรื่องที่จำเป็นกับชีวิตมากขึ้น การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษามุ่งทำให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง การเติบโตและพัฒนาการด้านต่าง ๆ โดยผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีทักษะชีวิต และสมรรถนะในการคิดวิเคราะห์ จัดการอารมณ์ การสื่อสาร การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อที่จะดำรงตนอยู่ได้ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างรับผิดชอบ หรือมี **“สุขภาวะทางเพศ”** หมายถึง การมีความคิดเชิงบวกต่อเรื่องเพศและสัมพันธภาพทางเพศที่ปลอดภัย สามารถแสดงออกและตัดสินใจได้อย่างมีอิสระ โดยปราศจากการบังคับ การเลือกปฏิบัติและความรุนแรง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และมีความเคารพต่อเพศวิถีที่แตกต่างจากตน ดังนั้น กระบวนการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา คือ ทำให้ผู้เรียนรู้จักและภูมิใจในตัวตนทางเพศของตนเอง เข้าถึงข้อมูลที่รอบด้านในการดูแลสุขภาพทางเพศ วางแผนแก้ไขปัญหาและป้องกันผลกระทบหรือลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้

ประเด็นสุขภาพทางเพศ เพศวิถี และอนามัยเจริญพันธุ์ ส่งผลกระทบและมีความสำคัญต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคตและการเจริญเติบโตและพัฒนาการของผู้เรียนที่เป็นเด็กและวัยรุ่นเอง และการเป็นพลเมืองของสังคมที่เข้มแข็ง เนื่องจากการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ จะนำไปสู่การเกิดปัญหาสุขภาพและสุขภาวะทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม เช่น ตั้งครรภ์ไม่พร้อม การยุติการตั้งครรภ์ที่ไม่ปลอดภัย การติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การใช้ความรุนแรงต่อกันในเรื่องเพศ หรือเด็กและเยาวชนที่เปราะบางก็ยิ่งทำให้ตกอยู่อันตรายและการถูกใช้ประโยชน์ทางเพศได้ง่ายขึ้น เช่น การถูกล่อลวง ชักจูง หวานล่อมด้วยผลประโยชน์และสิ่งของตอบแทน

และการถูกละเมิดสิทธิหรือกลายเป็นเหยื่อของความรุนแรง เช่น ถูกใช้ความรุนแรงทั้งในรูปแบบของการถูกทำร้าย ล้วงเกินทางกาย การดูถูกเหยียดหยามทำให้อับอายในเรื่องเพศ การเผยแพร่ข้อมูลส่วนตัวทางโซเชียลเน็ตเวิร์ก บังคับข่มขู่ให้ทำตามที่ต้องการจากผู้ที่ใช้อำนาจเหนือกว่า (Bullying) เช่น ผู้ใหญ่ใกล้ตัว ครู ผู้ปกครองหรือญาติ คนแปลกหน้า เป็นต้น

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ความรุนแรง การละเมิดสิทธิทางเพศ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากรากเหง้าเชิงโครงสร้างทางวัฒนธรรมของสังคมที่บ่มเพาะหรือสั่งสมมา ดังนั้นการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาในบางเรื่อง ในมุมมองเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่ทำให้ครูผู้สอนรู้สึกไม่สะดวกใจ อึดอัด จึงเป็นเรื่องท้าทายในการจัดการเรียนรู้ อย่างยิ่ง และไม่ได้หมายความว่า การเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าวนั้นจะไม่จำเป็น อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่เพียงครูเท่านั้นที่จะ ทำให้การเรียนรู้เรื่องเพศเกิดขึ้น สภาพแวดล้อมและปัจจัยจากสภาพสังคมรอบตัวผู้เรียนก็มีผลต่อพฤติกรรมทางเพศ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องทุกคนที่จะต้องมีความมุ่งมั่นและจริงจัง กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ในตัวผู้เรียนได้จริง ครอบคลุมนักเรียนทุกคน ต้องมีการทำงานเชิงระบบและมีความร่วมมือทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ทั้งในชั่วโมงเรียน มีกิจกรรมหรือพื้นที่พัฒนาผู้เรียนที่สร้างสรรค์ การประสานทำงานกับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเชื่อมต่อบริการสุขภาพ การให้คำปรึกษากรณีเฉพาะ หรือการส่งต่อหากต้องการความช่วยเหลือด้านสุขภาพทางเพศ สวัสดิการสังคม เป็นต้น ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยศึกษานิเทศก์ มีหน้าที่สนับสนุนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู และเชื่อมต่อการช่วยเหลือให้กับผู้เรียนในกรณีที่จำเป็นตามกรอบการทำงานทั้งระบบโรงเรียน (whole school approach) ดังภาพที่ ๒

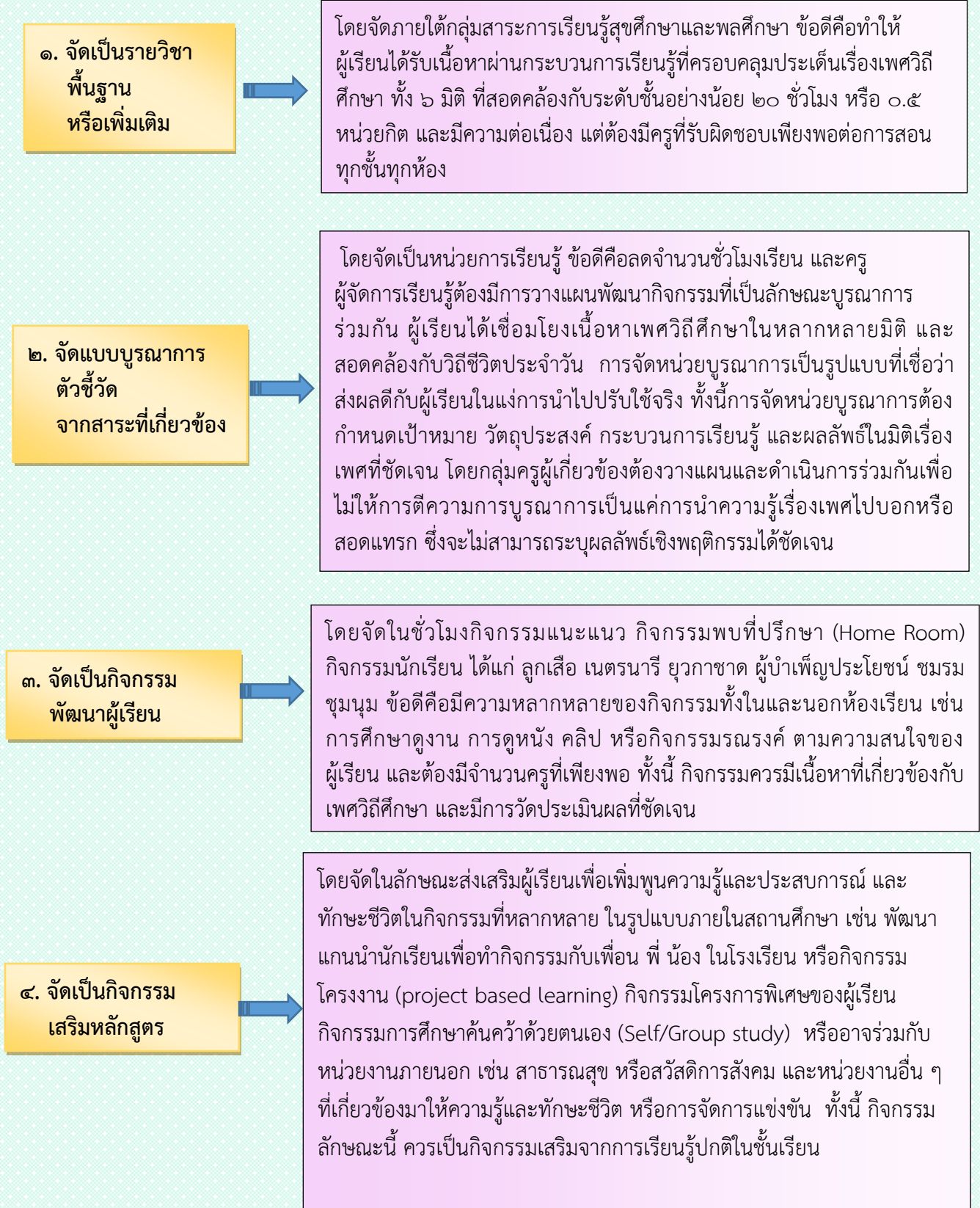

ภาพที่ ๒ กรอบการทำงานทั้งระบบโรงเรียน (whole school approach)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับเนื้อหาเพศวิถีศึกษาได้ในทุกสาระวิชา โดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ซึ่งสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้จัดตั้งคณะกรรมการสังเคราะห์และปรับปรุงเนื้อหาเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และโรคเอดส์ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปรากฏในหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาแต่ละระดับชั้นและทุกสำนักพิมพ์ให้เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับองค์ความรู้เพศวิถีศึกษาที่เป็นปัจจุบันตามมาตรฐานสากล ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ และพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๕๙ (ศึกษาเพิ่มเติมจาก *ลิงก์ที่ ๔ ในภาคผนวก*)

การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา สามารถทำได้หลายรูปแบบโดยอิงตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับชั้น ทั้งนี้โรงเรียนโดยผู้บริหารและฝ่ายวิชาการ ต้องทำหน้าที่บริหารจัดการให้เกิดรูปแบบ การจัดชั่วโมงการเรียนรู้ โดยต้องคำนึงถึงบริบทด้านครูผู้สอน จำนวนชั้นเรียน ชั่วโมงเรียน **ที่สำคัญคือ ต้องให้เกิดการเรียนรู้ครอบคลุม ๖ มิติ สำหรับนักเรียนทุกคนและทุกห้องเรียนได้เรียนแบบต่อเนื่องทุกระดับชั้น** โดยมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ข้อข้อย่อยเนื้อหาเพศวิถีศึกษาตามมาตรฐาน และข้อข้อย่อยที่วางไว้ ดังภาพที่ ๓

ภาพที่ ๓ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา

จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว หากต้องการให้เกิดการเรียนรู้ครอบคลุม ๖ มิติ สำหรับนักเรียนทุกคนและทุกห้องเรียนได้เรียนแบบต่อเนื่องทุกระดับชั้น การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่ ๑ จัดเป็นรายวิชาพื้นฐานหรือเพิ่มเติม และการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่ ๒ จัดแบบบูรณาการตัวชี้วัดจากสาระที่เกี่ยวข้องเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพ สำหรับรูปแบบที่ ๓ จัดเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนควรจัดให้กับผู้เรียนเพื่อเพิ่มเสริมเติมเต็มให้กับผู้เรียน โดยมีเนื้อหาเสริมจากรูปแบบที่ ๑ และ ๒ ส่วนรูปแบบที่ ๔ ควรจัดเป็นกิจกรรมพิเศษ

นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ซึ่งมุ่งส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้ตนเอง เรียนรู้ที่จะสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ เป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม โดยมีสุขภาพทางเพศและคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถคิดวิเคราะห์เท่าทัน สามารถเผชิญการจัดการดำเนินชีวิตอย่างรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ดังนั้น ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มุ่งพัฒนาให้เกิดกับผู้เรียน ดังตารางที่ ๑

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนเพศวิถีศึกษา	มุ่งพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต (Personal Skills)
๑. ความสามารถในการสื่อสาร	๑. เท่าทันการให้คุณค่ากับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวชี้นำพฤติกรรมเป้าหมายและการดำเนินชีวิต ๒. สามารถสื่อสาร รับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึกทั้งที่สอดคล้อง และแตกต่างกัน ๓. สามารถคิด วิเคราะห์ ตีอรรถ และเลือกตัดสินใจ รวมทั้งรับผิดชอบต่อผลจากการตัดสินใจของตน ๔. สามารถยืนยันทนและรักษาความเป็นตัวของตนเองโดยเคารพในสิทธิของผู้อื่น ๕. สามารถเผชิญและจัดการกับแรงกดดันจากเพื่อน สิ่งแวดล้อม และอคติทางเพศ ๖. แสวงหาคำแนะนำ ความช่วยเหลือ การจำแนกแยกแยะ ข้อมูลที่ถูกต้องออกจากที่ไม่ถูกต้อง
๒. ความสามารถในการคิด	
๓. ความสามารถในการแก้ปัญหา	
๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต	
๕. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	

ตารางที่ ๑ แสดงสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนเพศวิถีศึกษาและทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต (Personal Skills)

ส่วนที่ ๓

ใครทำอะไร อย่างไรในเพศวิถึศึกษา

ใครทำอะไร อย่างไรในเพศวิถึศึกษา

การดำเนินงานเพศวิถึศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเครือข่ายการทำงานร่วมกันโดยรับผิดชอบในการขับเคลื่อนให้การดำเนินงานไปสู่การปฏิบัติระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียน เช่น สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน และหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้มีมูลนิธิแพชทูเฮลท์ สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงานในแต่ละระดับ ซึ่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนสามารถดำเนินการขับเคลื่อนตามบริบทของตนเอง ดังนี้

ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑. สร้างการรับรู้และความตระหนักให้บุคลากรทุกฝ่ายเห็นความสำคัญและดำเนินงานเพศวิถึศึกษาอย่างเป็นระบบที่ต่อเนื่องและยั่งยืน
๒. แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพศวิถึศึกษา
๓. จัดทำแนวทางการดำเนินงานและตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินงานเพศวิถึศึกษาในระดับส่วนกลาง ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และระดับโรงเรียน
๔. ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานเพศวิถึศึกษาผ่านทางช่องทางต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ โทรศัพท์เพื่อการศึกษา รายการพุดเช้าข่าว สพฐ. Line Application, Clip Video, Video Conference, You Tube, Facebook Live, Platform ต่าง ๆ เป็นต้น
๕. สร้างภาคีเครือข่ายสหวิชาชีพในการทำงานกับหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน มูลนิธิแพชทูเฮลท์ เป็นต้น
๖. จัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับเพศวิถึศึกษารายเขตพื้นที่ และนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการวางแผนการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพศวิถึศึกษาและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
๗. จัดทำระบบการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานเพศวิถึศึกษา
๘. ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนรู้เพศวิถึศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การประชุมสัมมนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสังเกตชั้นเรียน การสาธิต การบันทึกวิดีโอและการถ่ายภาพ การสัมภาษณ์ การชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching & Mentoring) ฯลฯ โดยเน้นการใช้ ICT ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น
 - การนิเทศ Online เช่น การใช้ Line Application, Video Conference, Facebook Live, Platform ต่าง ๆ เป็นต้น
 - การนิเทศ On Site เช่น การเยี่ยมชั้นเรียน เป็นต้น
๙. ดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม และรายงานผลการดำเนินงานเพศวิถึศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการต่าง ๆ
๑๐. รายงานผลการดำเนินงานเพศวิถึศึกษา

แนวทางการดำเนินงานเพศวิถึศึกษาระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปล้ได้ตามภาพที่ ๔

ภาพที่ ๔ แนวทางการดำเนินงานเพศวิถึศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียนระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

๑. สร้างการรับรู้และความตระหนักให้บุคลากรทุกฝ่ายเห็นความสำคัญและดำเนินงานเพศวิถึศึกษาอย่างเป็นระบบที่ต่อเนื่องและยั่งยืน
๒. แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพศวิถึศึกษา
๓. กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการการดำเนินงานเพศวิถึศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างเป็นระบบ
๔. ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานเพศวิถึศึกษาผ่านสื่อที่หลากหลาย เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ โทรศัพท์นเพื่อการศึษา Line Application, Clip Video, Video Conference, You Tube, Facebook Live, Platform ต่าง ๆ เป็นต้น
๕. บูรณาการการทำงานร่วมกันภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและภาคีเครือข่ายสหวิชาชีพ

๖. จัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับเพศวิถึศึกษารายโรงเรียนและนำไปใช้ในการบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เช่น ข้อมูลของบุคลากรในการเข้ารับการอบรม ข้อมูลโรงเรียนที่ลงทะเบียนเข้ารับการอบรม ข้อมูลการนำความรู้ของครูที่ผ่านการอบรมไปใช้ในการดำเนินงานเพศวิถึศึกษา ข้อมูลการจัดการเรียนรู้ของครู ข้อมูลผลการจัดการเรียนรู้เพศวิถึศึกษาของผู้เรียน เป็นต้น

๗. ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการนิเทศ กำกับ ติดตาม การจัดการเรียนรู้เพศวิถึศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การอบรม (Training) การชี้แนะ (Coaching) และการเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) เป็นต้น

๘. ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะของครูให้มีการจัดการเรียนรู้เพศวิถึศึกษา ครอบคลุมเรื่องเพศวิถึศึกษาแบบรอบด้านใน ๖ มิติ และออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning อย่างมีประสิทธิภาพ

๙. ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะนักวิชาการศึกษาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๑๐. ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องในด้านการจัดการเรียนรู้เพศวิถึศึกษาของครูผู้สอนให้สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ครอบคลุมเรื่องเพศวิถึศึกษาแบบรอบด้านใน ๖ มิติ

๑๑. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาใช้สื่อการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เช่น สื่อของสำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือนักเรียน หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมูลนิธิแพชทูเฮลท์ เป็นต้น

๑๒. นิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานระดับโรงเรียน และการจัดการเรียนรู้เพศวิถึศึกษาในห้องเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การประชุมสัมมนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสังเกตชั้นเรียน การสาธิต การบันทึกวิดีโอ และการถ่ายภาพ การสัมภาษณ์ การชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching & Mentoring) ฯลฯ โดยเน้นการใช้ ICT ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

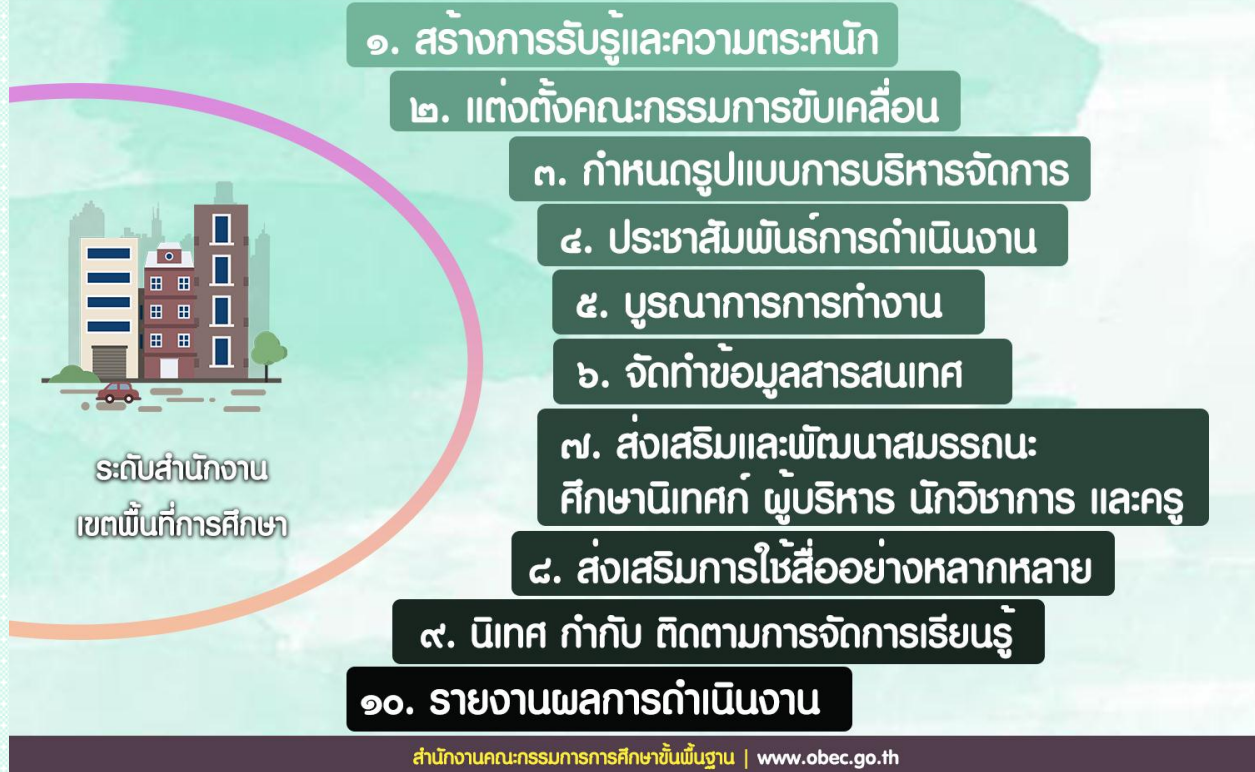
- การนิเทศ Online เช่น การใช้ Line Application, Video Conference, Facebook Live, Platform ต่าง ๆ เป็นต้น

- การนิเทศ On Site เช่น การเยี่ยมชั้นเรียน เป็นต้น

๑๓. รายงานผลการดำเนินงานเพศวิถึศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลให้ทุกฝ่ายใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนดำเนินงานเพศวิถึศึกษาสู่สถานศึกษา

แนวทางการดำเนินงานเพศวิถึศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สรุปลได้ตามภาพที่ ๕

แนวทางการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน

ภาพที่ ๕ แนวทางการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียนระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ระงับโรงเรียน

๑. สร้างการรับรู้และความตระหนักให้กับบุคลากรทุกฝ่ายเห็นความสำคัญและการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาอย่างเป็นระบบที่ต่อเนื่องและยั่งยืน
๒. แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพศวิถีศึกษา
๓. กำหนดรูปแบบบริหารจัดการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๕๙ กฎกระทรวง กำหนดประเภทของสถานศึกษาและการดำเนินงานของสถานศึกษาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๖๑ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในวัยรุ่น กระทรวงศึกษาธิการ (๙ กันยายน ๒๕๖๓) และบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ การให้โอกาสเด็กและเยาวชนที่ต้งครรัปณ์ในสถานศึกษาได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม (๑๔ กันยายน ๒๕๖๓)
๔. ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานเพศวิถีศึกษาผ่านสื่อที่หลากหลาย เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ โทรศัพท์ เพื่อการศึกษา Line Application, Clip Video, Video Conference, You Tube, Facebook Live, Platform ต่าง ๆ เป็นต้น

๕. ส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคน ให้เข้ารับอบรมในโปรแกรมพัฒนาครูเพศวิถีศึกษาแบบออนไลน์ หรือการพัฒนาตนเองในรูปแบบอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง

๖. ส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษา ออกแบบการจัดการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ เรื่อง เพศวิถีศึกษา ให้ครอบคลุมทั้ง ๖ มิติ คือ ๑) พัฒนาการของมนุษย์แต่ละช่วงวัย (Human Development) ๒) การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Relationships) ๓) การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล (Personal Skill) ๔) พฤติกรรมทางเพศ (Sexual Behaviors) ๕) สุขภาวะทางเพศ (Sexual Health) และ ๖) บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อเรื่องเพศ (Social and Culture) และการวัดและประเมินผลผู้เรียนอย่างหลากหลาย

๗. จัดทำข้อมูลสารสนเทศ ผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครู จากการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาและการนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการของโรงเรียน

๘. สร้างภาคีเครือข่ายสหวิชาชีพ เช่น ตำรวจ บุคลากรทางการแพทย์ ทนาย นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ฯลฯ

๙. นิเทศภายในทั้งด้านการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาระดับโรงเรียน และด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาของครูผู้สอนให้สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ครอบคลุมเรื่องเพศวิถีศึกษาแบบรอบด้านใน ๖ มิติ รวมทั้งการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูอย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

๑๐. รายงานผลการดำเนินงานเพศวิถีศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาในสถานศึกษา

แนวทางการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียนระดับโรงเรียน สรุปได้ตามภาพที่ ๖

แนวทางการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน

ระดับโรงเรียน

๑. สร้างการรับรู้และความตระหนัก

๒. แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อน

๓. กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการดำเนินงาน
เพศวิถีศึกษาของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

๔. ประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน

๕. ส่งเสริมครูและบุคลากรให้เข้ารับการอบรม

๖. ส่งเสริมให้ออกแบบการจัดการเรียนรู้
และจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา

๗. จัดทำข้อมูลสารสนเทศ

๘. สร้างภาคีเครือข่ายสหวิชาชีพ

๙. นิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

๑๐. รายงานผลการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน | www.obec.go.th

ภาพที่ ๖ แนวทางการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียนระดับโรงเรียน

ส่วนที่ ๔

การจัดการเรียนรู้เพื่อศรัทธาศึกษา

ทำอย่างไร

การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาทำอย่างไร

การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา

ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีเมื่อเป็นเรื่องที่สนใจและนำไปใช้ได้ทันที ซึ่งเนื้อหาเพศวิถีศึกษาล้วนเป็นเรื่องใกล้ตัวแต่อาจไม่ได้รับความสนใจจากนักเรียน ครูจึงต้องเตรียมการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ปรับทิศทางการเตรียมเนื้อหาที่ต้องสอนไปสู่การทำความเข้าใจก่อนว่าปัญหาในชุมชน โรงเรียน หรือที่ได้รับทราบจากนักเรียนนั้นมีความเกี่ยวข้องกับสาระวิชาใดบ้าง นักเรียนให้ความสนใจเพราะอะไร เพื่อให้ครูสามารถเชื่อมโยงระหว่างปัญหา กับสาระเข้าไปสู่ความสนใจใคร่รู้ของนักเรียน เช่น การกินยาลดความอ้วน เป็นสาระของโภชนาการกับการเลือกบริโภคสินค้าสุขภาพ ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เป็นเรื่องของสุขภาวะทางเพศ เป็นต้น การหาทางเชื่อมโยงให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านเรื่องสำคัญ ณ เวลานั้นช่วยให้เป็นการเรียนรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ ตอบโจทย์ชีวิตและสามารถนำไปใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือป้องกันได้ทันที ดังนั้น ครูจึงควรใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว สามารถคิดวิเคราะห์กับปัญหาหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และหาแนวทางหรือวิธีการป้องกันหรือแก้ปัญหาได้ นอกจากนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชชนวนทอง อนุสฎาญจน์ ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้โดยรวมในยุคปัจจุบัน คือ เน้นการสร้างวิธีการเรียนรู้ เน้นให้เกิดทักษะความสามารถ เตรียมการเป็นพลเมืองของประเทศ ภูมิภาค และพลเมืองโลก ยึดหยุ่นสอดคล้องกับนักเรียน เน้นการคิดตัดสินใจด้วยตนเอง เน้นสหวิทยาการ บูรณาการ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาผู้สอน ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

๑. ใช้เนื้อหาและเวลาเรียนให้เหมาะสม
๒. สังเคราะห์และบูรณาการเนื้อหาที่เรียน
๓. จัดการเรียนรู้ในรูปแบบ/วิธีการที่เหมาะสม
๔. จัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
๕. ใช้สถานการณ์/เหตุการณ์จริงในวิถีชีวิต
๖. สร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียน
๗. ครูมีแรงบันดาลใจและสร้างแรงบันดาลใจแก่นักเรียน
๘. ประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง

โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. ใช้เนื้อหาและเวลาเรียนให้เหมาะสม

เนื้อหาเพศวิถีศึกษาที่ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง ๖ มิติ คือ พัฒนาการของมนุษย์แต่ละช่วงวัย (Human Development) การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Relationships) การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล (Personal Skill) พฤติกรรมทางเพศ (Sexual Behaviors) สุขภาวะทางเพศ (Sexual Health) บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อเรื่องเพศ (Social and Culture) โดยจัดเวลาเรียนให้เหมาะสมตามระดับชั้น

๒. สังเคราะห์และบูรณาการเนื้อหาที่เรียน

การสอนเพศวิถีศึกษาครูผู้สอนจัดให้มีการสังเคราะห์และบูรณาการเนื้อหาที่เรียนกับสาระการเรียนรู้ มาตรฐานและตัวชี้วัดในแต่ละระดับชั้นหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ครอบคลุมทั้ง ๖ มิติ รวมถึงสุขภาวะของนักเรียน

๓. จัดการเรียนรู้ในรูปแบบ/วิธีการที่เหมาะสม

การสอนเพศวิศศึกษาต้องมีวิธีสอนที่เหมาะสมและหลากหลายซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความตระหนักและการเรียนรู้ เกิดทักษะและสามารถคิดวิเคราะห์/เชิงวิพากษ์/สร้างสรรค์ วิธีแก้ปัญหาลักษณะการตัดสินใจ การหาข่าวสารข้อมูล การใช้เครื่องมือดิจิทัลในการเรียนรู้ ตามเนื้อหาหรือสถานการณ์ที่ใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ การใช้คำถาม การฟัง สรุประเด็น กระตุ้นให้มีการถกเถียงและคิดต่อ เช่น การออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เป็นต้น

๔. จัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การสอนเพศวิศศึกษาครูผู้สอนต้องฟังเป็น ถามเป็น จับประเด็นเชื่อมโยงเป็น และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้คิด ได้พูด ได้หาข้อสรุปและร่วมการประเมิน แทนที่ครูผู้สอนจะเป็นผู้บอกให้จดจำและสื่อสารทางเดียว ครูผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้จัดการเรียนรู้ ให้นักเรียนเกิดปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งสามด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ มีกิจกรรมที่หลากหลายเสริมเพื่อสร้างทักษะเชิงปฏิบัติและให้โอกาส นักเรียนได้คิด วิเคราะห์เกี่ยวกับค่านิยมและทัศนคติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ วิธีที่ใช้จะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำการบ้าน การใช้กล่องคำถามสนทนา การบรรยายและให้ข้อมูล และการอภิปรายกลุ่ม เป็นต้น

๕. ใช้สถานการณ์/เหตุการณ์จริงในวิถีชีวิต

สถานการณ์/เหตุการณ์จริง/เหตุการณ์ใกล้ตัวในวิถีชีวิตเป็นสื่อที่จะต้องนำมาให้นักเรียนรู้จัก คาดการณ์ ได้คิด วิเคราะห์ หาสาเหตุที่เกิดผลขึ้น หากไม่มีสาเหตุจะไม่เกิดผลตามมาและทำอย่างไรจึงจะไม่ให้เกิดขึ้น เพื่อหาทางป้องกันโดยถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน ครูผู้สอนจึงต้องใช้คำถามเพื่อให้นักเรียนคิดและเกิดคำถามเพื่อหาคำตอบและแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาและการป้องกันตนเอง รวมทั้งเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมต่อไป

๖. สร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียน

นักเรียนไม่ได้มีความรู้และประสบการณ์ชีวิตมากพอที่จะคิดเอง เลือกเองในทางที่ปลอดภัย ถ้าครูไม่บอกสิ่งที่ถูกต้อง และเชื่อหรือเห็นดีเห็นงามกับสิ่งที่ตนเองทำหรือเพื่อนทำ ครูผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศที่ทำให้ นักเรียนเกิดความรู้สึกปลอดภัย กล้าถามในเรื่องที่สงสัยแทนที่จะปล่อยให้เรียนรู้เอง ไม่เป็นผู้ชี้ผิดชี้ถูกกว่าทางเลือกของครูนั้นเหมาะสมที่สุด แต่ให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์เห็นปัญหาหรือสิ่งที่จะเกิดขึ้นด้วยตนเอง

๗. ครูมีแรงบันดาลใจและสร้างแรงบันดาลใจแก่นักเรียน

การจัดกระบวนการเรียนรู้เพศวิศศึกษาครูผู้สอนต้องมีแรงบันดาลใจและพร้อมที่จะพัฒนา นักเรียนและสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียน ช่วยให้นักเรียนมีทางเลือกมากกว่าการห้าม ชี้ให้เห็นคุณค่าของตนเอง รู้จักเห็นคุณค่าและเคารพสิทธิของผู้อื่น มีความมั่นใจในอัตลักษณ์ของตน มุ่งสร้างความรับผิดชอบต่อตนเอง เน้นการสร้างเสริมวุฒิภาวะให้นักเรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบต่อตัวเองและสังคม การรู้จักรับผิดชอบ และตัดสินใจด้วยตนเอง

๘. ประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง

การประเมินผู้เรียนในการจัดเรียนรู้อุศวิศศึกษา เน้นให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การดูแลสุขภาพในวิถีชีวิตประจำวันของตนเองในทางที่ดีขึ้น ครูผู้สอนจึงต้องเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินผล การเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้เครื่องมือในการติดตามการเรียนรู้และตรวจสอบตนเองว่าอยู่ในระดับใด

ของความสำเร็จ (milestone) เพื่อไปให้ถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เช่น แบบรายงานตนเอง แบบตรวจสอบรายงาน แบบสะท้อนผลการเรียนรู้ แบบประเมินตนเอง เป็นต้น นอกจากนี้ ครูผู้สอนควรใช้กระบวนการประเมินการให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้ไปถึงจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ตามศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้นักเรียนมีโอกาสได้แสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การใช้คำถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น ซึ่งครูผู้สอนต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมและครอบคลุมกับจุดประสงค์/ผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ส่วนเครื่องมือวัดและประเมิน ครูผู้สอนต้องสร้างตามวิธีการที่เลือกใช้และกำหนดประเด็นการประเมินตามจุดประสงค์/ผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

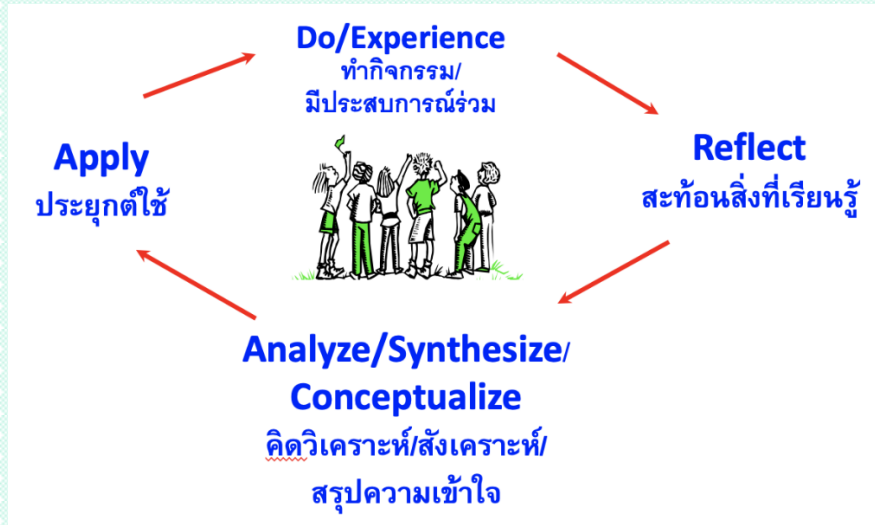
(ศึกษาเพิ่มเติมจาก ลิงก์ที่ ๓, ๖ ในภาคผนวก)

เป้าหมายการจัดการเรียนการสอนเพศวิถีศึกษา

เป้าหมายการจัดการเรียนการสอนเพศวิถีศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสุขภาวะทางเพศ คือ การมีความคิดเชิงบวกต่อเรื่องเพศและสัมพันธ์ภาพทางเพศที่ปลอดภัย สามารถแสดงออกและตัดสินใจได้อย่างมีอิสระ โดยปราศจากการบังคับ การเลือกปฏิบัติและความรุนแรง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และมีความเคารพต่อเพศวิถีที่แตกต่างจากตน โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้เพศวิถี เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักและภูมิใจในตัวตนทางเพศของตนเอง เข้าถึงข้อมูลที่รอบด้านในการดูแลสุขภาพทางเพศ วางแผนแก้ไขปัญหาและป้องกันผลกระทบหรือลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศได้ หรือ มีความฉลาดรู้ในเรื่องเพศ sexual health literacy

การจัดการกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์

การจัดการกระบวนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของการเรียนการสอนเพศวิถีศึกษา และเป็นกระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ดังนั้นการจัดการกระบวนการเรียนรู้จึงมีลักษณะ “เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” โดยมีลักษณะการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (experiential learning) และการเกิดทักษะชีวิตในตัวผู้เรียน ซึ่ง David A. Kolb ได้ศึกษาการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (experiential learning) และกำหนดวงจรการเรียนรู้ออกเป็น ๔ ขั้นตอน ได้แก่ **Do/Experience** (การตั้งประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ยืนได้เห็นมา) **Reflect** (ทบทวนหรือสะท้อนความรู้สึกจากสิ่งที่เห็นของผู้เรียน) **Analyze/Synthesize /Conceptualize** (วิเคราะห์/สังเคราะห์/สร้างความเข้าใจหรือเกิดกรอบมโนทัศน์ของผู้เรียนเอง) **Apply** (สิ่งที่จะนำไปใช้ในอนาคต) ดังนี้

ภาพที่ ๗ วงจรการเรียนรู้ ๔ ขั้นตอน ของ David A. Kolb

ซึ่งการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (experiential learning) สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ ยุคการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ คือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการออกแบบการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง สร้างองค์ความรู้ ผ่านการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) การได้ปฏิบัติงาน สร้างสรรค์งานและนำเสนองาน ด้วยตัวเอง

ขอบข่ายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ๖ มิติ

มูลนิธิแพธทูเฮลท์ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ยึดแนวทางของ SIECUS (Sexuality Information and Education Council of the US) และผนวกกับแนวปฏิบัติสากลทาง วิชาการเรื่องเพศวิถีศึกษา ขององค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งประชาชาติ (UNESCO) เพื่อกำหนดเนื้อหาเพศศึกษาหรือเพศวิถีศึกษา ประกอบด้วยเนื้อหา ๖ มิติ ในแต่ละมิติ ประกอบด้วยหัวข้อย่อยต่าง ๆ ที่ครูผู้รับผิดชอบจะร่วมกันวิเคราะห์ความจำเป็นของผู้เรียนแต่ละระดับชั้นว่า มีปัญหา ความต้องการ หรือโจทย์ที่ต้องเรียนรู้ในแต่ละหัวข้อย่อยอย่างไร และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ สอดคล้องกับพัฒนาการและความจำเป็นของผู้เรียน ดังนี้

๑. พัฒนาการของมนุษย์ (Human Development) มีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องการเจริญเติบโตและ พัฒนาการทางเพศแต่ละช่วงวัย ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เน้นสาระเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ทางสรีระเมื่อเข้าสู่วัยหนุ่มสาว พัฒนาการทางเพศ การสืบพันธุ์ ภาพลักษณ์ต่อร่างกาย ตัวตนทางเพศ และ ความพึงพอใจทางเพศ มีหัวข้อย่อย ดังนี้

๑.๑ สรีระร่างกายที่เกี่ยวข้องกับการสืบพันธุ์ (Reproductive and Sexual Anatomy and Physiology)

๑.๒ การสืบพันธุ์ (Reproduction)

๑.๓ การเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่วัยหนุ่มสาว (Puberty)

๑.๔ ภาพลักษณ์ต่อร่างกาย (Body Image)

๑.๕ ตัวตนทางเพศ (Gender Identity)

๑.๖ รสนิยมทางเพศ (Sexual Orientation)

๒. สัมพันธภาพ (Relationships) เป็นเนื้อหาในมิติของครอบครัว เพื่อน การคบเพื่อนต่างเพศ ความรัก การใช้ชีวิตคู่ การแต่งงาน การเป็นพ่อแม่ มีหัวข้อย่อย ดังนี้

๒.๑ ครอบครัว (Families)

๒.๒ มิตรภาพ (Friendship)

๒.๓ ความรัก (Love)

๒.๔ ความสัมพันธ์แบบโรแมนติก และการคบหาดูใจกัน (Romantic Relationship & Dating)

๒.๕ การแต่งงานและการตกลงใช้ชีวิตร่วมกัน (Marriage and Lifetime Commitments)

๒.๖ การเลี้ยงดูลูก (Raising Children)

๒.๗ การอดกลั้น การนับรวม การเคารพ (Tolerance, Inclusion, Respect)

๓. ทักษะส่วนบุคคล (Personal Skills) เป็นทักษะที่มีความจำเป็นในการดำเนินชีวิต ได้แก่

๓.๑ การให้คุณค่า (Values)

๓.๒ การตัดสินใจ (Decision-making)

๓.๓ การสื่อสาร (Communication)

๓.๔ การยืนยันความคิด ความต้องการ ความรู้สึกของตนเอง (Assertiveness)

๓.๕ การต่อรอง (Negotiation + ทักษะการปฏิเสธ (Refusal Skills))

๓.๖ การหาความช่วยเหลือ (Looking for Help)

๓.๗ บรรทัดฐานของสังคมและอิทธิพลเพื่อนที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ (Norms and Peer Influence on Sexual Behaviors)

๓.๘ การเท่าทันสื่อและเพศวิถี (Media Literacy and Sexuality)

๔. พฤติกรรมทางเพศ (Sexual Behavior) มีเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศที่พัฒนาไปตามช่วงชีวิต การเรียนรู้อารมณ์เพศ การจัดการอารมณ์เพศ การช่วยตัวเอง จินตนาการทางเพศ การแสดงออกทางเพศ การละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ การตอบสนองทางเพศ โดยมีหัวข้อย่อย ดังนี้

๔.๑ ชีวิตทางเพศตลอดช่วงชีวิต (Sexuality Throughout Life)

๔.๒ การช่วยตัวเอง (Masturbation)

๔.๓ พฤติกรรมทางเพศที่แสดงออกต่อกัน (Shared Sexual Behavior)

๔.๔ การละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ (Sexual Abstinence)

๔.๕ การตอบสนองทางเพศของมนุษย์ (Human Sexual Response)

๔.๖ จินตนาการ (Fantasy) จินตนาการทางเพศเป็นเรื่องปกติ

๔.๗ การเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ (Sexual Dysfunction)

๕. สุขภาพทางเพศ (Sexual Health) เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัยทางเพศที่เหมาะสมตามวัย มีสาระเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์จากความสัมพันธ์ทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย วิธีการคุมกำเนิด การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ การล่วงละเมิดทางเพศ ความรุนแรงทางเพศ และอนามัยเจริญพันธุ์ ดังนี้

๕.๑ อนามัยเจริญพันธุ์ (Reproductive Health)

๕.๒ การคุมกำเนิด (Contraception) + การป้องกันการตั้งครรภ์ (Pregnancy Prevention)

๕.๓ การตั้งครรภ์ และการฝากครรภ์ (Pregnancy and Prenatal Care)

๕.๔ การทำแท้ง (Abortion)

๕.๕ การติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (STIs) + ความเข้าใจ, การตระหนักรู้, และการลดโอกาสเสี่ยงต่อการรับเชื้อ STIs and HIV (Understanding, Recognizing and Reducing the Risk of STIs, including HIV)

๕.๖ เชื้อเอชไอวีและเอดส์ (HIV and AIDS) + การตีตราเรื่องเอชไอวี/เอดส์, การดูแล, การรักษา และการสนับสนุน (HIV and AIDS Stigma, Care, Treatment and Support)

๕.๗ การล่วงละเมิดทางเพศ (Sexual Abuse, assault, violence, harassment)

๕.๘ การยินยอมพร้อมใจ, พื้นที่ส่วนตัว และ สิทธิในเนื้อตัวร่างกาย (Consent, Privacy and Bodily Integrity)

๕.๙ การใช้ ICTs อย่างปลอดภัย (Safe use of Information and Communication Technologies (ICTs))

๖. สังคมและวัฒนธรรม (Society and Culture) เป็นเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ และการแสดงออกในเรื่องเพศของบุคคลที่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศทางสังคม วัฒนธรรม บทบาททางเพศ ในบริบทของสังคม วัฒนธรรม กฎหมาย สิทธิส่วนบุคคล ศิลปะ และสื่อต่าง ๆ ดังนี้

๖.๑ เพศวิถีและสังคม (Sexuality and Society)

๖.๒ บทบาททางเพศ (Gender Roles)

๖.๒.๑ การประกอบสร้างของสังคมในเรื่องเพศสภาพและบรรทัดฐานชายหญิง (The Social Construction of Gender and Gender Norms)

๖.๒.๒ ความเท่าเทียมทางเพศ การเหมารวมและอคติทางเพศ (Gender Equality, Stereotypes and Bias)

๖.๒.๓ ความรุนแรงทางเพศสภาพ (Gender-based Violence)

๖.๓ เพศวิถีและกฎหมาย (Sexuality and Law)

๖.๔ เพศวิถีและศาสนา (Sexuality and Religion)

๖.๕ ความหลากหลาย (Diversity)

๖.๖ เพศวิถีและศิลปะ (Sexuality and the Arts)

๖.๗ เพศวิถีและสื่อ (Sexuality and the Media)

๖.๘ เพศวิถีและสิทธิมนุษยชน (Sexuality and Human Rights)

สาระสำคัญ (Key Messages) ในมิติต่าง ๆ ของขอบข่ายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ๖ มิติ

แม้จะมีหัวข้อย่อย ๆ ของทั้ง ๖ มิติในเรื่องเพศวิถีศึกษาข้างต้นสำหรับให้ครูผู้สอนได้นำไปวิเคราะห์เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นแล้วนั้น “รายละเอียดสาระสำคัญ หรือ Key Messages” จะเป็นตัวช่วยที่จะทำให้ครูผู้สอนเห็นภาพและตัวอย่างเจตนารมณ์ของแนวคิดเพศวิถีศึกษา ๖ มิติได้ชัดเจนขึ้นในการที่จะนำไปออกแบบการเรียนรู้ ซึ่งครูผู้สอนเพศวิถีศึกษาเมื่อต้องจัดการเรียนรู้ในแต่ละมิติต้องคำนึงถึงว่า “ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึง Key Messages เหล่านี้ด้วยหรือไม่?” อย่างไรก็ตาม Key Messages ด้านล่างนี้เป็นเพียงแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งครูผู้สอนอาจพิจารณาเลือกใช้ หรือ เพิ่มเติม Key Messages ได้เองขึ้นอยู่กับบริบทของผู้เรียนและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ณ ขณะนั้น

มูลนิธิแพธทูเฮลท์ ได้ถอดองค์ความรู้เรื่องขอบข่ายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ๖ มิติ จาก SIECUS (Sexuality Information and Education Council of the US) และได้จัดประชุมปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นจากบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมกำหนดสาระสำคัญ (Key Messages) ในมิติต่าง ๆ ของขอบข่ายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ๖ มิติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. พัฒนาการของมนุษย์ (Human Development)

- ๑.๑ ร่างกายของแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน และมีคุณค่าเท่าเทียมกัน
- ๑.๒ ร่างกายของมนุษย์มีความสามารถทั้งการสืบพันธุ์ และแต่ละคนสามารถเลือกได้ว่าต้องการมีลูกหรือไม่
- ๑.๓ ระบบร่างกายที่ตอบสนองต่ออารมณ์และความต้องการทางเพศ แตกต่างจากระบบสืบพันธุ์
- ๑.๔ การดูแลสุขภาพอนามัยของอวัยวะเพศและอวัยวะสืบพันธุ์เป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญต่อการมีสุขภาวะทางเพศ
- ๑.๕ การมีเพศสัมพันธ์ เกิดขึ้นทั้งเพื่อตอบสนองอารมณ์ปรารถนาทางเพศ และเพื่อการสืบพันธุ์ ดังนั้นการมีเพศสัมพันธ์ ควรมีการป้องกันทุกครั้ง หากยังไม่พร้อมหรือไม่ต้องการมีลูก
- ๑.๖ สัญญาณหนึ่งของการตั้งครรภ์ คือ ประจำเดือนไม่มาตามปกติ
- ๑.๗ ภาพลักษณ์ของร่างกายที่ถูกสร้างขึ้น (โดยสื่อ) ให้เป็นมาตรฐานหรือเป็นค่านิยมของสังคม มักไม่ใช่ภาพสะท้อนความเป็นจริงของร่างกายมนุษย์ซึ่งมีความแตกต่างกัน และการสร้างภาพลักษณ์ดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความรู้สึกของบุคคลต่อร่างกายตนเอง ซึ่งอาจส่งผลในทางลบต่อพฤติกรรม และสุขภาวะทางเพศของคน ๆ นั้น
- ๑.๘ มนุษย์อาจมีความรู้สึกดึงดูดใจทางเพศ กับคนเพศเดียวกัน หรือต่างเพศ หรือทั้งสองเพศได้ ซึ่งเป็นเรื่องบุคคลและไม่ใช่เรื่องผิดปกติ และไม่ได้ลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ของคน ๆ นั้น ในขณะที่เดียวกัน ครอบครัว สังคม วัฒนธรรม และศาสนาอาจมีข้อกำหนด ความเชื่อ และการยอมรับ ต่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศแตกต่างกัน ทำให้เป็นเรื่องยากสำหรับบางคนในการยอมรับหรือเปิดเผยรสนิยมทางเพศของตนเอง
- ๑.๙ การให้เกียรติและการเคารพความแตกต่างหลากหลายของบุคคลโดยเท่าเทียมกัน เป็นสิ่งที่เราพึงปฏิบัติต่อกัน
- ๑.๑๐ บุคคลมีสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของตนเอง และไม่อาจมีใครละเมิดสิทธินี้ได้

๒. สัมพันธภาพ (Relationship)

๒.๑ ความไว้วางใจ การใส่ใจความรู้สึก การเคารพ การแสดงความรักความห่วงใย เป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดี ในขณะที่การเอาเปรียบ การใช้อำนาจ การไม่ให้เกียรติการละเมิดสิทธิสะท้อนถึงสัมพันธภาพที่ไม่ดีและไม่ควรเกิดขึ้นในทุกความสัมพันธ์

๒.๒ ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ในทุกความสัมพันธ์ เป็นเรื่องปกติและสามารถจัดการได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง

๒.๓ การแสดงความรักมีหลายแบบ พฤติกรรมทางเพศและการมีเพศสัมพันธ์ไม่ใช่เงื่อนไขของการแสดงความรัก

๒.๔ ครอบครัวยุคใหม่และการใช้ชีวิตมีหลายแบบ

๒.๕ การตัดสินใจเรื่อง การมีชีวิตคู่ มีลูก และมีครอบครัว เป็นการตัดสินใจสำคัญ และมาพร้อมกับความรับผิดชอบต่อบุคคลที่มีความสัมพันธ์ด้วย

๒.๖ การมีลูก ควรเกิดขึ้นจากความต้องการและความพร้อมที่จะรับผิดชอบในการดูแล

๒.๗ การรังเกียจ การตีตรา การเลือกปฏิบัติ ด้วยเหตุของความแตกต่าง เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

๓. ทักษะส่วนบุคคล (Personal Skills)

๓.๑ การให้คุณค่า ทัศนคติ และความเชื่อต่อเรื่องเพศ/เพศวิถีของบุคคล ส่งผลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจ การดำเนินชีวิต และสุขภาพทางเพศ

๓.๒ การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศวิถีเป็นเรื่องสำคัญ เพราะมีผลที่ตามมาทั้งต่อตนเอง และบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านสุขภาพและสังคม ที่ต้องรับผิดชอบ

๓.๓ เพื่อน ครอบครัว บรรทัดฐานและค่านิยมเรื่องเพศ อาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและพฤติกรรมทางเพศ

๓.๔ การสื่อสารที่ดีเป็นเรื่องสำคัญในรักษาความสัมพันธ์

๓.๕ การสื่อสารถึงความรู้สึกเรื่องเพศ ความต้องการ ขอบเขตความสัมพันธ์ การยินยอมพร้อมใจ และการเคารพสิทธิและความรู้สึกของอีกฝ่าย เป็นเรื่องจำเป็นในการมีความสัมพันธ์ทางเพศที่ดี

๓.๖ การจัดการความขัดแย้งมีหลายวิธี และไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง

๓.๗ การรู้แหล่งช่วยเหลือที่เกี่ยวกับเรื่องเพศและเพศวิถี และหาความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาสุขภาพทางเพศ

๓.๘ การใช้วิจารณญาณในการดูสื่อและใช้ ICT เป็นเรื่องสำคัญ เพราะสื่อมีอิทธิพลต่อการรับรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมของในสังคมทั้งทางบวกและทางลบ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ปรากฏในสื่ออาจมีทั้งข้อเท็จจริง และข้อมูลผิด ๆ สื่อยังอาจนำเสนอภาพลักษณ์ในเรื่องเพศ เพศวิถี ความสัมพันธ์ทางเพศ บทบาทชายหญิง และเพศทางเลือกที่บิดเบือนหรือไม่สะท้อนความเป็นจริงในสังคม ทักษะการคิด วิเคราะห์ และเท่าทันสื่อ จึงเป็นเรื่องสำคัญ

๓.๙ การตระหนักในคุณค่าตัวเองเป็นพื้นฐานสำคัญ

๔. พฤติกรรมทางเพศ (Sexual Behavior)

๔.๑ ความรู้สึกทางเพศ จินตนาการทางเพศ ความปรารถนาทางเพศ เป็นเรื่องธรรมชาติ และมนุษย์มีความสามารถในการหาและมีความรื่นรมย์ทางเพศ ผ่านการสัมผัสสร้างกายในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิต

๔.๒ การตัดสินใจมีหรือไม่มีเพศสัมพันธ์ เป็นสิทธิส่วนบุคคล ควรเกิดขึ้นจากการยินยอมพร้อมใจ และ คำนึงถึงการป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นที่ส่งผลต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิต

๔.๓ การไม่มีเพศสัมพันธ์ เป็นวิธีการป้องกันการตั้งครรภ์และป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ที่มีประสิทธิภาพที่สุด และเป็นทางเลือกเสมอ แม้ในคนที่เคยมีประสบการณ์ทางเพศมาแล้ว

๔.๔ เราไม่ควรใช้ ภาพลักษณ์ภายนอก ความสามารถของร่างกาย อັตลักษณ์ทางเพศ รสนิยมทางเพศ และประสบการณ์ทางเพศ มาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจคุณค่าของคนและเลือกปฏิบัติต่อบุคคล

๔.๕ พฤติกรรมทางเพศควรนำมาซึ่งความสุขและพึงพอใจของทั้งสองฝ่าย และคำนึงถึงความปลอดภัย ด้านสุขภาพ และปราศจากความเสี่ยง (ต่อโรคติดต่อ, การท้องไม่พร้อม, ความรุนแรง)

๕. สุขภาพทางเพศ (Sexual Health)

๕.๑ วิธีคุมกำเนิดแบบต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน สามารถช่วยป้องกันการตั้งครรภ์ได้

๕.๒ การตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมหรือไม่ตั้งใจ อาจเกิดขึ้นได้ การเข้าถึงข้อมูล บริการปรึกษา และบริการ ช่วยเหลือเมื่อเผชิญกับการตั้งครรภ์ไม่พร้อม จะช่วยให้เห็นทางเลือกในการจัดการไม่ว่าจะเลือกตั้งครรภ์ต่อ หรือยุติ การตั้งครรภ์ (ซึ่งสามารถทำได้อย่างปลอดภัยหากอายุครรภ์ไม่เกิน ๑๒ สัปดาห์)

๕.๓ เมื่อรู้ หรือสงสัยว่าตั้งครรภ์ ไม่ว่าจะตัดสินใจตั้งครรภ์ต่อ หรือยุติการตั้งครรภ์ การเข้าถึงบริการ ให้เร็วที่สุดเป็นเรื่องสำคัญ

๕.๔ ทางเลือกในการลดโอกาสเสี่ยงต่อการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอชไอวีมีหลายวิธี และการมี เพศสัมพันธ์โดยใช้ถุงยางอนามัยจะช่วยทั้งป้องกันการตั้งครรภ์ ป้องกันการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี

๕.๕ การล่วงละเมิดทางเพศ และการใช้ความรุนแรงทางเพศ เป็นเรื่องยอมรับไม่ได้ และเป็นการละเมิด สิทธิ นอกจากนั้นในหลายกรณีเป็นเรื่องผิดกฎหมายที่สามารถฟ้องร้องได้

๕.๖ เอชไอวีสามารถป้องกันได้ และเอดส์รักษาได้ ดังนั้นเราจึงสามารถอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้ และผู้ติดเชื้อเอชไอวีสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้หากเข้าถึงการรักษา การรังเกียจและการเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อ เอชไอวีเป็นการละเมิดสิทธิ

๖. สังคมและวัฒนธรรม (Social and Culture)

๖.๑ การให้คุณค่าและทัศนคติเรื่องเพศของบุคคล ได้รับอิทธิพลจากสังคม วัฒนธรรม และศาสนา และส่งผลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจ การแสดงออก และการปฏิบัติต่อคนอื่น ๆ ที่แตกต่างกัน

๖.๒ การตระหนักว่าบรรทัดฐาน/ค่านิยมเรื่องเพศ และความคาดหวังต่อบทบาทหญิงชายของสังคมไทย ส่งผลต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตทางเพศของคนในสังคม และแต่ละคนอาจมีทัศนคติและความเชื่อที่แตกต่างไปจาก บรรทัดฐานของสังคมได้

๖.๓ การตั้งคำถามต่ออคติทางเพศ บรรทัดฐานหรือค่านิยมทางเพศ ที่ส่งผลกระทบต่อทางลบต่อบุคคล หรือสร้างความไม่เสมอภาค/ไม่เท่าเทียมทางเพศ เป็นเรื่องสำคัญและเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง

๖.๔ การรู้ถึงสิทธิและกฎหมายที่มีผลต่อสุขภาวะทางเพศของตนเองเป็นเรื่องสำคัญ เช่น

๖.๔.๑ การล่วงละเมิดทางเพศ

๖.๔.๒ การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์วัยรุ่น

- ๖.๔.๓ การคุ้มครองผู้เยาว์
- ๖.๔.๔ ความเท่าเทียม/เสมอภาคทางเพศ
- ๖.๔.๕ การข่มขืนในคู่สมรส
- ๖.๔.๖ สิทธิสุขภาพ ฯลฯ

คุณลักษณะของครูผู้สอนเพศวิถีศึกษา

การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา จึงไม่ใช่การมุ่งเน้นการให้ข้อมูลความรู้เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตไปตามพัฒนาการตามช่วงวัย มีความเข้มแข็งในการดูแลและจัดการตนเองในเรื่องเพศ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้โดยตระหนักถึงสิทธิของตนเองและเคารพผู้อื่น ครูผู้สอนเพศวิถีศึกษาจึงควรมีคุณลักษณะดังนี้

๑. การเคารพในความเป็นมนุษย์ การจัดการเรียนรู้เพศวิถีเป็นการเสริมพลังผู้เรียน ส่งเสริมความเข้าใจในสิทธิมนุษยชน ผู้เรียนเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่ต้องได้รับการเรียนรู้ การพัฒนา ไม่ถูกละเมิดสิทธิทางการเรียนรู้เพื่อการเจริญเติบโตที่สมบูรณ์

๒. การเคารพในความเท่าเทียมทางเพศ การจัดกระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาสร้างเสริมคุณลักษณะการยอมรับความแตกต่างหลากหลายอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ รวมทั้งเรื่องเพศ ส่งเสริมความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ เคารพกันและกัน ในทุกเพศสภาพ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพทางเพศของบุคคล

๓. ทักษะการจัดการเรียนรู้เพศวิถี เน้นการฟังอย่างตั้งใจ การใช้คำถามชวนคุย เพื่อเปิดการเรียนรู้ร่วมกันทั้งระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน การสังเกต ทั้งบรรยากาศการเรียนรู้และพฤติกรรม การมีส่วนร่วมของผู้เรียน เพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ของผู้เรียน

๔. การสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย ไว้วางใจ ครูไม่จำเป็นต้องวางตนเป็นผู้รู้ตลอดเวลา และไม่จำเป็นต้องเป็นผู้สรุปทุกครั้ง ซึ่งจะทำให้เป็นกังวล แต่สามารถเป็นผู้ที่เรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน แต่ให้ผู้เรียนสรุปการเรียนรู้ของตัวเองได้ หรือทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ของผู้เรียน (facilitator)

๕. การไม่ด่วนตัดสินคุณค่า หรือทำหน้าที่ชี้แนะถูกหรือผิดตลอดเวลา แต่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นมุมมองร่วมกัน การตัดสินด้วยอคติทางเพศหรือความเชื่อส่วนตัว ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ยอมรับ ครูต้องเชื่อว่าผู้เรียนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ และเลือกตัดสินใจเองได้ ถ้าได้ข้อมูลที่เพียงพอ รอบด้าน และฝึกให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์อยู่เสมอ

การจัดกระบวนการเรียนรู้เพศวิถึศึกษา

กรอบและขอบข่ายเนื้อหาเพศวิถึศึกษาเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับทุกวิชา การจัดการเรียนรู้เพศวิถึ จึงถือเป็นหน้าที่ของครูทุกคนที่ต้องช่วยกัน ไม่ใช่เพียงแค่ครูสุขศึษาคนเดียว การพัฒนาครูทุกคนในโรงเรียน ให้เข้าใจขอบข่ายเนื้อหาการสอน ๖ มิติ สำระสำคัญ และกำหนดโครงสร้างการสอน เพื่อให้ครูออกแบบการจัด กระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับนักเรียนแต่ละระดับชั้นที่รับผิดชอบ โดยผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศทั้งนิเทศภายใน เช่น ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสำระ และผู้ทำหน้าที่นิเทศภายนอก คือ ศึษานิเทศก์ มีบทบาทในการช่วยครูพัฒนาการออกแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพศวิถึศึกษาให้มีเนื้อหาที่ สอดคล้องกับสำระสำคัญการสอนเพศวิถึศึกษา (key Message) ไม่ว่าจะจัดการเรียนรู้โดยจัดเป็นรายวิชาพื้นฐาน หรือรายวิชาเพิ่มเติม หรือจัดในลักษณะบูรณาการตัวชี้วัดจากสำระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง หรือจัดเป็นกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน หรือจัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร และให้ข้อเสนอแนะในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่เป็น แบบ Active Learning ผ่านการสังเกตการสอนโดยการชี้แนะหลังการสอน

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เพศวิถึศึกษา ประกอบด้วย

๑. แผนการจัดการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เรื่อง หยอกล้อ รังแก ใครสนุก ?
๒. แผนการจัดการเรียนรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เรื่อง เส้นแบ่งแห่งเพศ
๓. แผนการจัดการเรียนรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เรื่อง ออกหักไม่ยกเป็นไร

โดยได้วิเคราะห์ความสอดคล้องของสำระสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้กับ สำระสำคัญ (Key Messages) ในมิติต่าง ๆ ของขอบข่ายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เพศวิถึศึกษา ๖ มิติ และความสอดคล้องของ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้กับการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ตามวงจรการเรียนรู้ ๔ ขั้นตอน ได้แก่ Do/Experience (การตั้งประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ยืนได้เห็นมา) Reflect (ทบทวนหรือสะท้อนความรู้สึกจากสิ่งที่ เห็นของผู้เรียน) Analyze/Synthesize /Conceptualize (วิเคราะห์/สังเคราะห์/สร้างควมเข้าใจหรือเกิดกรอบ มโนทัศน์ของผู้เรียนเอง) Apply (สิ่งที่จะนำไปใช้ต่อในอนาคต) ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เรื่อง หยกหล่อ รังแก ใครสนุก ?

ความสอดคล้องกับสาระสำคัญ (Key Messages) ในมิติต่าง ๆ ของขอบข่ายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เพศวิศศึกษา ในข้อ ๓ ทักษะส่วนบุคคล ข้อ ๓.๔ การสื่อสารที่ดีเป็นเรื่องสำคัญในการรักษาความสัมพันธ์ และ ๓.๖. การจัดการความขัดแย้งมีหลายวิธี และไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง

สาระสำคัญ

การหยอกล้อ อาจเกิดขึ้นระหว่างเพื่อน หรือคนที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้ เป็นการหยอกล้อด้วยความรัก ความสนุก ไม่ได้มีเจตนาร้าย แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้สึกของคนที่ถูกหยอกล้อด้วย หากฝ่ายที่ถูกหยอกล้อไม่รู้สึกล้อสนุกด้วยการหยอกล้อนั้นก็เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ และกลายเป็นการรังแก ซึ่งการรังแกเป็นการกระทำที่ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกไม่ดี รู้สึกเจ็บปวด และเป็นความตั้งใจจะทำร้ายอีกฝ่ายหนึ่ง หากเราไม่ชอบที่คนอื่นหยอกล้อ ล้อเลียน หรือรังแกเรา เราต้องไม่ทำกับคนอื่นด้วยเช่นกัน และการรังแกกันเป็นเรื่องที่ไม่ควรเกิดขึ้นไม่ว่ากับใคร

จุดประสงค์

- ๑) บอกความรู้สึกของคนที่ถูกหยอกล้อ และถูกรังแก
- ๒) บอกลักษณะสำคัญของ “การรังแกกัน” ที่แตกต่างจาก “การหยอกล้อ”
- ๓) อธิบายถึงเหตุผลที่เราไม่ควร “หยอกล้อ” หรือ “รังแก” ผู้อื่น

แผนการจัดการเรียนรู้นี้มุ่งสร้างเสริมคุณลักษณะและทักษะสำคัญ ดังนี้

คุณลักษณะสำคัญ (Core Values)	ทักษะสำคัญ (Core Skills)
<ul style="list-style-type: none"> • การเคารพความแตกต่าง • การรู้และเคารพสิทธิ • การเห็นอกเห็นใจ เข้าใจคนอื่น • การไม่เอาเปรียบผู้อื่น • การไม่ใช้ความรุนแรง • ความเท่าเทียม • สำนึกพลเมือง 	<ul style="list-style-type: none"> • การปรับตัว • การอยู่ร่วมกัน • การวิเคราะห์ แยกแยะ • การตัดสินใจ • การประเมินผลกระทบ • การหาความช่วยเหลือ

ระยะเวลา

๖๐ นาที (๑ คาบเรียน)

อุปกรณ์และสื่อ

- แผ่นกิจกรรม “หยอกล้อหรือรังแก”
- เตรียมเขียนพุดติกรรม ๕ ข้อในกระดาษ A4 แผ่นละ ๑ ข้อ (ผลัก, หยิบของโดยไม่ได้รับ

อนุญาต, เรียกเพื่อนว่า “ไอ้อ้วน” หรือ “ไอ้ดำ ” ไม่พุดด้วยหรือกีดกันไม่ให้เล่นด้วย, กล่าวหาให้ร้าย)

- เตรียมเขียนตารางตามแผ่นกิจกรรม “หยอกล้อหรือรังแก” บนกระดานหรือฟลิปชาร์ท

(Flipchart) ล่วงหน้าเพื่อใช้รวบรวมคะแนนคำตอบของนักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้จัดการเรียนรู้

ครูอาจต้องสังเกตว่า มีนักเรียนในห้องที่เคยถูกรังแก หรือมักถูกเพื่อนหยอกล้อ ล้อเลียน อาจรู้สึกไม่ปลอดภัยในการเล่าหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพูดคุย และหาทางช่วยเหลือ นอกจากนี้ หากพบว่า มีนักเรียนที่ชอบรังแกเพื่อน อาจหาทางพูดคุยเพื่อแก้ปัญหาต่อไป

การประเมินผลการจัดการเรียนรู้

๑. สังเกตความสนใจและการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
๒. สังเกตการแสดงเหตุผลในการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น

ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้

๑. ถามนักเรียนว่าใครเคยหยอกล้อกับเพื่อน ๆ บ้าง

- ขออาสาสมัคร ๓-๔ คน ยกตัวอย่างว่า ทำอะไรที่เป็นการหยอกล้อกันและชวนคุยดังนี้
 - เหตุใดเราจึงหยอกล้อเพื่อน ๆ แบบนั้น
 - เรารู้สึกอย่างไร และเพื่อนที่ถูกล้อรู้สึกอย่างไร

ขั้นที่ ๑ Do/Experience

กิจกรรมข้อที่ ๑ และ ๒ ในขั้นตอนนี้ ผู้เรียนแต่ละคนสะท้อนถึงประสบการณ์ที่เป็นการหยอกล้อ และรังแกกัน ตามความหมายของนักเรียนแต่ละคน

๒. แจกแผ่นกิจกรรม “หยอกล้อหรือรังแก” ให้นักเรียนแต่ละคนทำ อธิบายว่าให้นักเรียนอ่านพฤติกรรมทั้ง ๕ ข้อ และให้ความเห็นว่าพฤติกรรมแต่ละข้อถือเป็นการหยอกล้อ หรือการรังแก หรือเป็นได้ทั้งสองอย่าง ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมายถูกในช่องตามความเห็นของนักเรียน และเราควรทำพฤติกรรมเหล่านั้นหรือไม่ ใช้เวลา ๕ นาที เมื่อทำเสร็จแล้วให้ทุกคนส่งครู

๓. แบ่งกลุ่มย่อย ๕ กลุ่ม แจกบัตรพฤติกรรมที่เขียนบนกระดาษ A4 ที่เตรียมไว้ให้แต่ละกลุ่ม

ดังนี้

ขั้นที่ ๒ Reflect กิจกรรมข้อที่ ๓ และ ๔ ครูให้นักเรียนสะท้อนความรู้สึกต่อพฤติกรรมทั้ง ๕ ข้อ โดยแลกเปลี่ยนในกลุ่มย่อยผ่านคำถาม ๒ ข้อ

- กลุ่ม ๑ ผลัก
- กลุ่ม ๒ หยิบของโดยไม่ได้รับอนุญาต
- กลุ่ม ๓ เรียกเพื่อนว่า “ไอ้อ้วน” หรือ “ไอ้ดำ” หรือล้อเลียนรูปลักษณ์อื่น ๆ ของเพื่อน
- กลุ่ม ๔ ไม่พูดด้วย หรือกีดกันไม่ให้เล่นด้วย
- กลุ่ม ๕ กล่าวหา ให้อาย

- ครูอธิบายว่า ให้แต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนในประเด็นต่อไปนี้ ในเวลา ๑๐ นาที
 - หากเราเป็นคนที่ถูกกระทำแบบนั้น เราจะรู้สึกอย่างไร? (เช่น ถูกผลัก)
 - ถ้าเราเจอการกระทำแบบนั้นเราจะทำอะไรได้บ้าง?

ระหว่างที่นักเรียนคุยกลุ่มย่อย ครูรวบรวมคะแนนจากแผ่นกิจกรรมที่แต่ละคนทำ และแสดงผลคะแนนตามตารางแผ่นกิจกรรมบนกระดานหรือฟลิปชาร์ท

พฤติกรรม	หยอกล้อ	รังแก	เราควรทำหรือไม่ควรทำ
๑. ผลัก			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๒. หยิบของโดยไม่ได้ รับอนุญาต			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๓. เรียกเพื่อนว่า ไอ้อ้วน หรือ ไอ้ดำ			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๔. ไม่พูดด้วย หรือ กีดกันไม่ได้เล่นด้วย			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๕. กล่าวหา ให้ร้าย			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ

๔. ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอ และครูจดประเด็นคำตอบบนกระดาน โดยแยกเป็น

ความรู้สึก	สิ่งที่จะทำ

๕. เมื่อทุกกลุ่มนำเสนอแล้ว ครูชวนดูคำตอบบนกระดาน และชวนคุย ดังนี้

ขั้นที่ ๓ Analyze
กิจกรรมข้อที่ ๕- ๗ ครูใช้คำถามชวนคิด เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากการหยอกล้อ รังแกกันมีอะไรบ้าง และวิธีการแก้ไขปัญหาแต่ละปัญหาวิธีใดควรทำและไม่ควรทำ ซึ่งเป็นสิ่งที่มาจากประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นว่วิธีการแบบใดจะส่งผลแบบใด เหตุผลที่เราไม่ควรทำพฤติกรรมเหล่านี้ และควรเลือกวิธีการแบบใดเพื่อยุติการรังแก

- เมื่อดูความรู้สึกที่เกิดขึ้น เมื่อเราเป็นผู้ถูกรังทำ เช่น ถูกผลัก ถูกเพื่อนเรียก “ไอ้อ้วน” “ไอ้ดำ” นักเรียนเห็นว่าส่วนใหญ่รู้สึกอย่างไร ดี หรือไม่ดี เพราะเหตุใด
- นักเรียนคิดว่า หากผู้ถูกรังทำรับรู้ถึงความรู้สึกของผู้ถูกรังจะทำรู้สึกอย่างไร
 - ครูย้ำให้เห็นว่า ผู้ถูกรังทำ ส่วนใหญ่หรือทั้งหมดรู้สึกไม่ดี หรือรู้สึกเสียใจ
 - เมื่อถูกรังทำ พวกเราส่วนใหญ่เลือกทำ แบบใด เพราะเหตุใด และคิดว่าจะส่งผลอย่างไร
 - ครูเสริมว่า หากเราถูกรังทำสิ่งที่เราทำได้ มีทั้งการบอกให้เพื่อนหยุดการกระทำนั้น เดินหนีออกไป หรือบอกผู้ใหญ่ว่าเกิดอะไรขึ้นหากเรามีการตอบโต้กลับอาจทำให้เกิดการปะทะและมีปัญหามากขึ้นได้

๖. ชวนดูคะแนนที่รวบรวมความเห็นของทุกคนต่อพฤติกรรมเหล่านี้ว่าเป็นการหยอกล้อหรือรังแกกัน และอธิบายเพิ่มเติม ดังนี้

- การหยอกล้อ อาจเกิดขึ้นระหว่างคนที่สนิทหรือมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและหยอกล้อด้วยความรักไม่ได้มีเจตนาร้าย แต่ต้องคำนึงถึงความรู้สึกของคนที่ถูกหยอกล้อด้วย
- คนที่เป็นฝ่ายหยอกล้อเพื่อนอาจรู้สึกเป็นการล้อเล่น รู้สึกสนุก ไม่มีเจตนาทำให้อีกฝ่ายรู้สึกไม่ดี แต่หากฝ่ายที่ถูกหยอกล้อไม่รู้สึกสนุกด้วยการหยอกล้อนั้นก็เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ และกลายเป็นการรังแกกัน
- การรังแก มักเป็นการกระทำ ที่ตั้งใจจะกระทำร้ายอีกฝ่ายหนึ่ง ให้อีกฝ่ายรู้สึกไม่ดี รู้สึกเจ็บปวด

๗. จากนั้นชวนคิดว่าพฤติกรรมทั้ง ๕ ข้อเป็นสิ่งที่ควรทำหรือไม่

- ขออาสาสมัครบอกเหตุผลว่า ทำไมเราจึงไม่ควรทำพฤติกรรมเหล่านี้กับเพื่อน ๆ

๘. ครูชวนคุยโดยใช้คำถามเพื่อสรุปการเรียนรู้ และเพิ่มประเด็นสำคัญ ดังนี้

- หากเราไม่ชอบหรือรู้สึกไม่ดี ที่คนอื่นหยอกล้อ ล้อเลียน หรือไม่อยากให้คนอื่นรังแกเรา เราควรทำแบบนั้นกับเพื่อนหรือคนอื่น ๆ หรือไม่ ?
 - หากเราเคยหยอกล้อ ล้อเลียน รังแกเพื่อนและไม่เคยสนใจว่าเพื่อนรู้สึกอย่างไร เราควรทำอย่างไร ?
 - หากเราถูกรังแก ล้อเลียน หรือหากเราพบเห็นเพื่อนถูกกระทำแบบนี้และเราได้บอกให้หยุดการกระทำนั้นแล้ว แต่คนที่ทำยังไม่หยุดเราจะทำอย่างไรได้บ้าง ?
- ครูสรุปย้ำว่า การรังแกไม่ควรเกิดขึ้นกับใครและหากเราไม่สามารถจัดการได้ เราควรไปบอกผู้ใหญ่ให้ทราบและช่วยหาทางจัดการเพื่อแก้ปัญหา

ขั้นที่ ๔ Apply กิจกรรมข้อที่ ๘ ครูใช้คำถามเพื่อขมวดความเข้าใจ และให้ผู้เรียนบอกแนวทางหรือวิธีการแก้ไขปัญหาเมื่อตนเองถูกรังแก หรือหากเราเองเป็นคนไปรังแกคนอื่นจะยุติอย่างไร และวิธีการช่วยเหลือคนอื่นที่ถูกรังแก

การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้	เครื่องมือวัดและประเมินผล
๑. สังเกตความสนใจและการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	๑. แบบสังเกตพฤติกรรมความสนใจและการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
๒. สังเกตการแสดงเหตุผลในการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น	๒. แบบบันทึกการแสดงเหตุผลในการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น

ใบกิจกรรม

เรื่อง หยอกล้อหรือรังแก

คำชี้แจง : ให้นักเรียนพิจารณาพฤติกรรมข้อ ๑-๕ ในตาราง นักเรียนคิดว่า พฤติกรรมเหล่านี้กับเพื่อนหรือคนอื่น ๆ ถือเป็น การหยอกล้อ หรือเป็นการรังแกกัน หรือเป็นทั้งสองอย่าง และนักเรียนคิดว่า เราควรทำสิ่งเหล่านี้กับเพื่อนหรือไม่ โดยให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องตามความคิดเห็นของนักเรียน

พฤติกรรม	หยอกล้อ	รังแก	เราควรทำหรือไม่ควรทำ
๑. ผลัก			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๒. หยิบของโดยไม่ได้รับอนุญาต			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๓. เรียกเพื่อนว่า “ไอ้อ้วน” หรือ “ไอ้ดำ”			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๔. ไม่พูดด้วย หรือ กีดกันไม่ได้เล่นด้วย			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๕. กล่าวหา ให้ร้าย			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ

ใบกิจกรรม

เรื่อง หยอกล้อหรือรังแก

คำชี้แจง : ให้นักเรียนพิจารณาพฤติกรรมข้อ ๑-๕ ในตาราง นักเรียนคิดว่า พฤติกรรมเหล่านี้กับเพื่อนหรือคนอื่น ๆ ถือเป็น การหยอกล้อ หรือเป็นการรังแกกัน หรือเป็นทั้งสองอย่าง และนักเรียนคิดว่า เราควรทำสิ่งเหล่านี้กับเพื่อนหรือไม่ โดยให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องตามความคิดเห็นของนักเรียน

พฤติกรรม	หยอกล้อ	รังแก	เราควรทำหรือไม่ควรทำ
๑. ผลัก			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๒. หยิบของโดยไม่ได้รับอนุญาต			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๓. เรียกเพื่อนว่า “ไอ้อ้วน” หรือ “ไอ้ดำ”			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๔. ไม่พูดด้วย หรือ กีดกันไม่ได้เล่นด้วย			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ
๕. กล่าวหา ให้ร้าย			☐ ควรทำ ☐ ไม่ควรทำ

แผนการจัดการเรียนรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เรื่อง เส้นแบ่งแห่งเพศ

ความสอดคล้องกับสาระสำคัญ (Key Messages) ในมิติต่าง ๆ ของข้อบ่งชี้เนื้อหาการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ในข้อ ๖ สังคมและวัฒนธรรม (Social and Culture) ข้อ ๖.๒ การตระหนักว่าบรรทัดฐาน/ค่านิยมเรื่องเพศ และความคาดหวังต่อบทบาทหญิงชายของสังคมไทย ส่งผลต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตทางเพศของคนในสังคม และแต่ละคนอาจมีทัศนคติและความเชื่อที่แตกต่างไปจากบรรทัดฐานของสังคมได้

สาระสำคัญ

บทบาททางเพศ ความเป็นชาย ความเป็นหญิงของแต่ละบุคคล หรือ “เพศสภาพ” (Gender) เป็นเรื่องที่สังคมวัฒนธรรมกำหนด ผ่านกระบวนการเรียนรู้ และหล่อหลอมมาจากการบอก สอน หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในสังคม อัตลักษณ์ทางเพศคือ ตัวตนที่แท้จริงของแต่ละคนว่าต้องการทำหรือเป็นแบบไหน ซึ่งอาจต่างจากเพศสรีระที่ตนเองเป็นก็ได้

จุดประสงค์

๑. บอกความหมายของคำว่า เพศสรีระ เพศสภาพ และอัตลักษณ์ทางเพศ
๒. ระบุช่องทางการเรียนรู้ และยกตัวอย่างการเรียนรู้เรื่องบทบาททางเพศในสังคมไทย
๓. วิเคราะห์ประโยชน์และข้อที่ควรแก้ไขเกี่ยวกับบทบาททางเพศที่สังคมกำหนด

อุปกรณ์ และสื่อ

๑. กระดาษ A4 เท่าจำนวนผู้เรียน
๒. กระดาษฟลิปชาร์ต ปากกาเคมี กระดาษกาว

การประเมินผลการจัดการเรียนรู้

สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม และการอภิปรายแลกเปลี่ยน

ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้

๑. ครูชี้แจงวัตถุประสงค์กิจกรรม “เส้นแบ่งแห่งเพศ” ว่าเป็นการเรียนรู้บทบาท หญิง ชาย ความคาดหวังของสังคมต่อความเป็นหญิง ความเป็นชาย และผลกระทบที่มีต่อบุคคล
๒. อธิบายความหมายของคำว่า เพศสรีระ เพศสภาพ และอัตลักษณ์ทางเพศ ให้ผู้เรียนได้เข้าใจ ก่อนเริ่มกิจกรรม

เพศสรีระ (Sex) หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกว่าเราเกิดมาเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย โดยดูจากโครโมโซม ฮอร์โมน และอวัยวะเพศที่เกี่ยวข้องกับระบบสืบพันธุ์ในร่างกาย เช่น เมื่อทารกแรกเกิดคลอดออกมา หมอจะระบุเพศของเด็กโดยดูว่าเด็กคนนั้นมี จู๋ หรือ จิม เพศสรีระจึงเป็นสิ่งที่ติดตัวเรามาแต่กำเนิด

เพศสภาพ (Gender) หมายถึง ไม่ว่าเราจะเกิดมาเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย แต่เพศสภาพของเราคือการแสดงบทบาทความเป็นหญิงชายออกมา ซึ่งบทบาทดังกล่าวเป็นสิ่งที่สังคมคาดหวัง เช่น ผู้ชายต้องเข้มแข็ง กล้าหาญ ผู้หญิงต้องอ่อนหวาน นุ่มนวล เพศสภาพเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ เพราะขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกตามบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่ต่างกัน หรือตามเวลาที่เปลี่ยนไป

อัตลักษณ์ทางเพศ (Gender Identity) คือ สำนึกทางเพศที่แต่ละคนรู้สึกต่อตัวเอง บางคนเกิดมามีเพศสรีระเป็นชาย จึงควรมีเพศสภาพเป็นชายตามสายตาของผู้อื่น แต่กลับรู้สึกที่ตัวเองมีความเป็นผู้หญิง

๓. จากนั้นแจกกระดาษ A4 ให้ผู้เรียนทุกคน แบ่งกระดาษเป็นสองส่วนตามแนวนอน ช่องซ้ายแทนอดีต และช่องขวาแทนปัจจุบัน ให้ผู้เรียนเขียนเหตุการณ์ ๓ เหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบันที่ทำให้รู้ว่าตนเองมีเพศสภาพใด โดยไม่ต้องระบุช่วงอายุ ครูอาจยกตัวอย่างเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้เร็วขึ้น เช่น

ขั้นที่ ๑ Do/Experience

กิจกรรมข้อที่ ๓ ในขั้นตอนนี้ ผู้เรียนจะย้อนนึกถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นกับตนเองและเขียนเป็นข้อความลงในแผ่นกระดาษ โดยครูต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนตอบจากประสบการณ์ตรงของแต่ละคน

อดีต	ปัจจุบัน
- (ช) ตอนเด็ก ๆ ถูกสั่งห้ามไม่ให้อาบน้ำร่วมกันกับลูกพี่ลูกน้องที่เป็นผู้หญิง - (ญ) ถูกสอนว่าต้องรับผิดชอบเรื่องงานบ้าน เพราะเป็นหน้าที่ของผู้หญิง	- (ช) ถูกบอกว่าลูกผู้ชายออกสามศอก ร้องไห้ไม่ได้ - (ญ) พ่อแม่สั่งห้ามไม่ให้กลับบ้านเกินหนึ่งทุ่ม หากกลับดึกกว่านั้น ต้องให้มีคนออกไปรับที่ปากซอย เพราะอันตรายสำหรับผู้หญิง

๔. ให้เวลาแต่ละคนเขียน ๕ นาที เมื่อหมดเวลา ให้แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละไม่เกิน ๗ คน ให้แต่ละคนในกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากที่บ้านที่กไว้ และรวบรวมนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่ตามประเด็นต่อไปนี้

- ความเป็นหญิงชาย ที่สมาชิกในกลุ่มถูกบอกหรือถูกสอนคล้าย ๆ กัน คือเรื่องใดบ้าง
- คนที่บ้านที่เหตุการณ์คล้ายคลึงกัน มีความเป็นมาเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง
- อะไรคือสิ่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการกำหนดบทบาทเป็นหญิงชายของคนในกลุ่ม (ครอบครัว ศาสนา สังคม สื่อ หรืออื่น ๆ)

ขั้นที่ ๒ Reflect กิจกรรมข้อที่ ๔ และ ๕ ครูให้คำถาม ๓ ข้อ เพื่อสะท้อนคำตอบของตนเองกับเพื่อนในกลุ่มและออกมานำเสนอ โดยครูทำหน้าที่บันทึกคำตอบของผู้เรียน โดยให้เห็นถึงแหล่งที่มาของการปลูกฝังบทบาทดังกล่าวด้วย เช่น ครอบครัว ศาสนา สังคม สื่อ เป็นต้น

๕. จากนั้น ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอความคิดเห็น (กลุ่มละ ๒ นาที) ระหว่างตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอ ให้ครูเขียนคำตอบที่ได้ขึ้นบนกระดาน

๖. หลังจากนำเสนอครบทุกกลุ่มแล้ว ครูชวนคุยด้วยคำถามชวนคิด ดังนี้

ขั้นที่ ๓ Analyze กิจกรรมข้อที่ ๖ และ ๗ ครูใช้คำถามชวนคิด เพื่อวิเคราะห์ความหวังทางสังคมต่อเพศชายเพศหญิงและผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หากไม่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม โดยอ้างอิงจากคำตอบของผู้เรียน ซึ่งในขั้นตอนนี้ครูจะต้องชวนให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจถึงสาระสำคัญของแผนที่วางไว้ โดยให้ผู้เรียนร่วมแลกเปลี่ยน ซักถาม เสนอความคิดเห็น สอบถามเพิ่มเติม ก่อนที่จะขมวดสรุปประเด็นและเพิ่มเติมข้อมูลในช่วงสุดท้าย

คำถามชวนคิด

- ความคาดหวังทางสังคมในเรื่องความเป็นหญิง ความเป็นชาย ก่อให้เกิดปัญหาต่อเราหรือไม่ อย่างไร
- เพศสภาพหรือบทบาทหญิงชายที่เราได้รู้มา ส่วนใดบ้างที่เรารู้สึกว่า เป็นด้านบวก และอะไรบ้างเป็นด้านลบที่เราไม่ต้องการปฏิบัติตาม
- ความคาดหวังต่อหญิงชายในสังคมข้อใด ที่นักเรียนคิดว่าควรมีการ

ขั้นที่ ๔ Apply คือ ครูใช้คำถาม เพื่อให้ผู้เรียนได้สะท้อนถึงการเรียนรู้ที่ผ่านมามาทั้ง ๓ ขั้นตอน รวมถึงคำถามท้ายบท

๗. ครูสรุปการอภิปรายและเพิ่มเติมประเด็น ดังนี้

- ประสบการณ์ในเรื่องเพศสภาพเป็นผลจากการเลี้ยงดูอบรมในครอบครัว สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งสื่อประเภทต่าง ๆ ทุกคนล้วนมีประสบการณ์เฉพาะตัว ประสบการณ์บางส่วนที่คล้ายคลึงกับผู้อื่น และบางส่วนที่เป็นประสบการณ์เฉพาะตัว ประสบการณ์ที่ได้รับก็มีทั้งด้านบวกและด้านลบ
- เพศสภาพหรือความเป็นหญิง ความเป็นชาย เป็นเรื่องที่มีสิ่งแวดล้อมกำหนดอัตลักษณ์ทางเพศ คือ ตัวตนที่แท้จริงของแต่ละคนว่าต้องการทำหรือเป็นแบบไหน การเลือกตัวตนของเรานั้นเป็นสิทธิส่วนบุคคล ถ้าเลือกเป็นในสิ่งที่ค้านกับการถูกบอกหรือถูกสอน เราไม่ได้เห็นด้วย เราก็ต้องเผชิญกับความขัดแย้งภายในใจตัวเอง

- เราแต่ละคนมิได้เป็นเพียงผลผลิตของการขัดเกลาเรื่องเพศสภาพ แต่เราเป็นส่วนหนึ่งของการขัดเกลานั้นด้วย ดังนั้น แง่มุมใดที่ไม่เกิดประโยชน์ ไม่ได้ทำให้บุคคลได้เรียนรู้และใช้ศักยภาพของความเป็นมนุษย์อย่างเต็มที่ เราก็ควรกล้าที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงจุดตั้งต้นที่สำคัญก็คือ ที่ตัวเราเอง ซึ่งสามารถทำได้ในแง่การคิดใคร่ครวญ ตั้งคำถาม หาข้อมูล และแลกเปลี่ยนทัศนะกับผู้อื่น รวมทั้งการนำเสนอหรือโต้แย้งในกาลเทศะที่ทำได้

คำถามท้ายบทเรียน

- ยกตัวอย่างของความเป็นหญิง ความเป็นชายที่สังคมกำหนด
- คนที่มี “กายเป็นชาย ใจเป็นหญิง” เป็นคนผิดปกติหรือไม่ เพราะเหตุใด

การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้	เครื่องมือวัดและประเมินผล
สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม และการอภิปรายแลกเปลี่ยน	แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม และการอภิปรายแลกเปลี่ยน

แผนการจัดการเรียนรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เรื่อง ออกหักไม่หักเป็นไร

ความสอดคล้องกับสาระสำคัญ (Key Messages) ในมิติต่าง ๆ ของขอบข่ายเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ในข้อ ๒. สัมพันธภาพ (Relationship) ข้อ ๒.๑ ความไว้วางใจ การใส่ใจความรู้สึก การเคารพ การแสดงความรักความห่วงใย เป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดี ในขณะที่การเอาเปรียบ การใช้อำนาจ การไม่ให้เกียรติ การละเมิดสิทธิ สะท้อนถึงสัมพันธภาพที่ไม่ดีและไม่ควรเกิดขึ้นในทุกความสัมพันธ์

ข้อ ๖. สังคมและวัฒนธรรม (Social and Culture) และ ๓.๕ การสื่อสารถึงความรู้สึกเรื่องเพศ ความต้องการ ขอบเขต ความสัมพันธ์ การยินยอมพร้อมใจ และการเคารพสิทธิและความรู้สึกของอีกฝ่าย เป็นเรื่องจำเป็นในการมีความสัมพันธ์ทางเพศที่ดี

สาระสำคัญ

ธรรมชาติของความสัมพันธ์เป็นเรื่องที่เปลี่ยนแปลงได้ การบอกเลิกหรือถูกเลิกเกิดขึ้นได้ในทุกความสัมพันธ์ อาจนำมาซึ่งความรู้สึกเสียใจ เสียความรู้สึก การเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและความเสียใจ เป็นเรื่องที่ต้องเรียนรู้โดยตระหนักว่า ความรู้สึกจะดีขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป วัยรุ่นจึงควรเลือกวิถีจัดการอารมณ์ที่เกิดโดยไม่ทำร้ายตัวเองและผู้อื่น

จุดประสงค์

๘

๑. บอกความรู้สึกของตนเอง หากต้องเผชิญกับการบอกเลิกความสัมพันธ์
๒. ระบุวิธีคลี่คลายอารมณ์เมื่อถูกบอกเลิกความสัมพันธ์ ที่ไม่ทำร้ายตนเองและผู้อื่น
๓. บอกสิ่งที่วัยรุ่นควรเตรียมใจเมื่อมีความรักและต้องการพัฒนาความสัมพันธ์

อุปกรณ์ และสื่อ

๑. กระดาษฟลิปชาร์ต กระดาษ ปากกาเคมี
๒. กรณีศึกษาสำหรับ ๖ กลุ่ม

การประเมินผลการจัดการเรียนรู้

สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม และการอภิปรายแลกเปลี่ยน

ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้

๑. ครูชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนี้ว่า เป็นการสำรวจความรู้สึกหากความสัมพันธ์ที่มีต้องยุติลง และหาวิธีที่จะจัดการความรู้สึกของตนเอง
๒. ครูแบ่งผู้เรียนออกเป็น ๖ กลุ่ม แจกใบกรณีศึกษาให้แต่ละกลุ่ม (โดย ๒ กลุ่มจะได้เรื่องเดียวกัน แต่เขียนบันทึกจากมุมมองของแต่ละคน)

ขั้นที่ ๑ Do/Experience

กิจกรรมข้อที่ ๒ ครูให้สถานการณ์จำลองกับนักเรียนทุกคน (๓ สถานการณ์ที่ใกล้เคียงกัน)

๓. อธิบายว่า ให้แต่ละกลุ่มอ่านเรื่องที่ ได้รับ และให้ช่วยกันเขียนบันทึกตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย โดยให้ลองสวมบทบาทเป็นคน ๆ นั้น ในเหตุการณ์นั้น ๆ โดยให้บรรยายถึงความรู้สึกและสิ่งที่คิด ณ ขณะนั้น ให้เวลากลุ่ม ๑๕ นาที
๔. เมื่อหมดเวลา ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาอ่านให้เพื่อน ๆ ฟัง
๕. ครูชวนคุยหลังจากทุกกลุ่มนำเสนอแล้ว

ขั้นที่ ๒ Reflect คือกิจกรรมข้อที่ ๓ และ ๔ ครูให้นักเรียนสะท้อนความรู้สึกและสิ่งที่เกิดขึ้น หากเราเป็นบุคคลที่กำลังสวมบทบาทนั้นอยู่

คำถามชวนคิด

- เมื่ออยู่ในสถานการณ์เดียวกัน ความรู้สึกของทั้งฝ่ายบอกเลิก กับฝ่ายถูกบอกเลิก เหมือนหรือต่างกันอย่างไร
- ผู้หญิงกับผู้ชายที่อกหัก มีอาการต่างกันหรือไม่ อย่างไร
- คิดหรือไม่ว่าตนเองจะต้องถูกบอกเลิกสักครั้งในชีวิต เพราะเหตุใด
- หากต้องถูกบอกเลิก คิดว่าตนเองจะเป็นอย่างไร
- ชาวที่เคยได้ยินเกี่ยวกับคนอกหักมีอะไรบ้าง คิดว่าการที่เขาตัดสินใจเช่นนั้นเป็นเพราะเหตุใด มีวิธีการอื่น ๆ ที่นักเรียนคิดว่า ควรทำเมื่ออกหักไหม คืออะไร
- เราสามารถ “เพื่อใจไว้” สำหรับความผิดหวังล่วงหน้าได้หรือไม่เมื่อมีความรัก ถ้าได้ ทำอย่างไร ถ้าไม่ได้ เพราะอะไร
- ความผิดหวังจากความรัก แตกต่างจากความผิดหวังในเรื่องอื่น ๆ หรือไม่ อย่างไร
- ขอตัวอย่างจริงของนักเรียน ถ้ามีอาสาสมัคร ให้เล่าว่าผ่านวันเวลานั้นมาอย่างไร

ขั้นที่ ๓ Analyze กิจกรรมข้อที่ ๕ และ ๖ ครูใช้คำถามชวนคิด เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น และแลกเปลี่ยนมุมมอง ประสบการณ์ต่อวิธีการจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง และครูเพิ่มเติมประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสัมพันธภาพของการคบหากัน

๖. ครูถามผู้เรียนถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ และสรุปประเด็นสำคัญเพิ่มเติมดังนี้
- เมื่อเรตกอยู่ในความทุกข์ ทุกคนล้วนเชื่อว่าความรู้สึกที่เรากำลังเผชิญนั้นหนักหนาสาหัสกว่าของคนอื่นเสมอ แต่หากได้มีเวลาทบทวนความรู้สึกของตนเอง ก็จะเข้าใจได้ว่าเป็นธรรมชาติของทุกคน ที่พบเจอกับความผิดหวังบ้าง
 - เวลาที่เราทุกข์ โกรธ หรือเสียใจ เรามักอยู่กับ “ความจริง” ด้านเดียว คือ ด้านที่เป็นลบและเป็นภาวะที่อารมณ์มีอิทธิพลมากกว่าเหตุผล จึงควรเตือนตัวเองว่า อย่าตัดสินใจเมื่อความรู้สึกยังรุนแรง เพื่อให้เราต้องเสียใจภายหลัง เช่น ไปทำร้ายตัวเองหรือทำรุนแรงกับคนอื่นแล้วมาเสียใจทีหลัง
 - วัยรุ่นยังไม่มีประสบการณ์ในการเผชิญกับความทุกข์มากนัก ดังนั้นเมื่อผิดหวัง จึงเกิดความรู้สึกรุนแรง เพราะไม่ได้คาดการณ์หรือเตรียมรับมือไว้ก่อน ทำให้หลายคนด่วนตัดสินใจแก้ปัญหาตามลำพัง ซึ่งบางครั้งก็อาจต้องเสียใจในภายหลัง
 - หากรู้สึกกำลังเผชิญความทุกข์ ควรหาคนพูดคุยที่ไว้ใจได้ เพราะอย่างน้อยก็มีคนรับฟังหรือจดบันทึก เพื่อช่วยผ่อนคลายความรู้สึก หรือหากิจกรรมอื่น ๆ ทำ เพื่อดึงหรือหยุดความคิด
 - เมื่อเริ่มมีความสัมพันธ์เราจึงควรเผื่อใจ และคอยเตือนตัวเองว่า การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้เสมอ และหากความสัมพันธ์ต้องยุติลง เราอาจรู้สึกเสียใจได้ แต่ก็ต้องผ่านความรู้สึกนั้นไปให้ได้

ข้อเสนอแนะสำหรับครู

ครูควรควบคุมบรรยากาศการเรียนไม่ให้เกิดการหยอกเย้า ล้อเลียนเพื่อนที่อาจกำลังประสบภาวะอกหัก หรือถูกบอกละเลิกด้วยการย้ากตึกา และทำความเข้าใจกับผู้เรียนถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้กิจกรรมนี้ว่า เป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้เรียนอย่างไร และไม่ควรเอ่ยพาดพิงหรือนำเรื่องของผู้เรียนมาเป็นตัวอย่างในห้อง

คำถามท้ายบทเรียน

- เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่คาดหวัง เช่น ถูกปฏิเสธจากคนรัก บอกละเลิก นักเรียนจะมีวิธีการจัดการอารมณ์ตัวเองอย่างไร
- เห็นด้วยหรือไม่กับคำพูดว่า “รักแท้เปลี่ยนแปลงได้” เพราะอะไร

ขั้นที่ ๔ Apply คำถามท้ายบทเรียน ที่ให้ผู้เรียนสะท้อนการเรียนรู้จากกิจกรรม ๓ ขั้นตอนนี้

การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้	เครื่องมือวัดและประเมินผล
สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม และการอภิปรายแลกเปลี่ยน	แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม และการอภิปรายแลกเปลี่ยน

ตัวอย่างเกณฑ์การตรวจแผนการจัดการเรียนรู้

เกณฑ์การตรวจแผนการจัดการเรียนรู้

ประเด็นการประเมิน	คะแนน		
	๓	๒	๑
๑. เป้าหมายการเรียนรู้	กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ สาระสำคัญถูกต้อง ครบคลุมใน ๖ มิติและ สอดคล้องกับตัวชี้วัด	กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ สาระสำคัญถูกต้อง และ สอดคล้องกับตัวชี้วัดแต่ไม่ ครบคลุม ใน ๖ มิติ	กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ สาระสำคัญถูกต้อง ครบคลุมใน ๖ มิติแต่ไม่ สอดคล้องกับตัวชี้วัด
๒. กิจกรรมการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ค้นคว้า สร้างองค์ความรู้ และสรุปองค์ความรู้ ผ่านกระบวนการคิดและตัดสินใจที่เกิดจากสถานการณ์จริงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ภาพ คลิป VDO YouTube โดยการใช้คำถาม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย และต้องการได้คำตอบหรือแก้ปัญหาจนถึงขั้นมีวิธีการ/นวัตกรรมในการแก้ปัญหา	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ค้นคว้า สร้างองค์ความรู้ และสรุปองค์ความรู้ จากสถานการณ์จริงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ภาพ คลิป VDO YouTube	กิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ค้นคว้า สร้างองค์ความรู้ และสรุปองค์ความรู้ จากการกำหนดของครู
๓. สื่อการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะที่คงทนตามจุดประสงค์การเรียนรู้/ผลการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะตามกิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะแต่ไม่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้
๔. การวัดและประเมินผล	วิธีการ/เครื่องมือวัดและเกณฑ์การประเมิน สอดคล้อง/เหมาะสม/ครอบคลุมกับจุดประสงค์การเรียนรู้/ผลการเรียนรู้	วิธีการ/เครื่องมือวัดและเกณฑ์การประเมิน สอดคล้อง/เหมาะสมแต่ไม่ครอบคลุมกับจุดประสงค์การเรียนรู้/ผลการเรียนรู้	วิธีการ/เครื่องมือวัดและเกณฑ์การประเมิน สอดคล้องแต่ไม่เหมาะสมและครอบคลุมกับจุดประสงค์การเรียนรู้/ผลการเรียนรู้

ประเด็นการประเมิน	คะแนน		
	๓	๒	๑
๕. คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ในภาพรวม	แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญครบถ้วน เช่น ชื่อแผน ระดับชั้น มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดสาระสำคัญ/จุดประสงค์การเรียนรู้หรือผลจัดการเรียน/กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล มีความสอดคล้องกันและปรากฏเนื้อหา ๖ มิติ	แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญครบถ้วน เช่น ชื่อแผน ระดับชั้น มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สาระสำคัญ/จุดประสงค์การเรียนรู้หรือผลจัดการเรียน/กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และปรากฏเนื้อหา ๖ มิติ แต่ขาดความสอดคล้องในบางประเด็น	แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญครบถ้วน เช่น ชื่อแผน ระดับชั้น มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สาระสำคัญ/จุดประสงค์การเรียนรู้หรือผลจัดการเรียน/กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และไม่ปรากฏเนื้อหา ๖ มิติ และขาดความสอดคล้องในบางประเด็น

เกณฑ์การให้คะแนนและระดับคุณภาพ

คะแนน ๑๒ – ๑๕ คะแนน	หมายถึง	ดี
คะแนน ๘ – ๑๑ คะแนน	หมายถึง	พอใช้
ต่ำกว่า ๘ คะแนน	หมายถึง	ปรับปรุง

ส่วนที่ 5

การนิเทศการดำเนินงาน เพศวิถึศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน ทำอย่างไร

การนิเทศการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน

การพัฒนาคุณภาพการศึกษา จะสำเร็จได้ตามเป้าหมาย จำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนา คือ กระบวนการบริหาร กระบวนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการนิเทศ ที่ต้องร่วมกันสนับสนุนส่งเสริมไปด้วยกันในลักษณะของ “เกลียวเชือก” กระบวนการนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของครู โดยมุ่งให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพส่งผลถึงคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการนิเทศการศึกษาช่วยทำให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนางาน สร้างการประสานสัมพันธ์ และขวัญกำลังใจ ซึ่งต้องดำเนินงานให้ประสานสัมพันธ์กับกระบวนการอื่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนถาวร ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๔๙ : ๕๒) กล่าวว่า “การจัดการที่ดีเป็นกุญแจนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร การนิเทศที่ดีนำไปสู่การจัดการที่ดี”

นอกจากนั้นกระบวนการนิเทศการศึกษาในระดับสถานศึกษา คือ การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกิจกรรมสำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริม การจัดการกระบวนการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียนและครูได้ปรับปรุงคุณภาพการจัดการกระบวนการเรียนรู้ภายในชั้นเรียนและโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งเป็นกระบวนการประกันคุณภาพของโรงเรียนว่า โรงเรียนสามารถบริหารจัดการภายในโรงเรียนจนถึงเป้าหมายสุดท้าย คือ คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานหลักสูตรและเป้าหมายที่ตั้งไว้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดแนวทางการนิเทศการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน ใน ๒ ส่วน คือ ๑) การนิเทศการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน และ ๒) การนิเทศการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน โดยใช้กระบวนการชี้แนะ (Coaching) โดยแต่ละส่วนมีขั้นตอนในการดำเนินการนิเทศ ดังนี้

๑. การนิเทศการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดขั้นตอนในการนิเทศการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ

เป็นการกำหนดปัญหาและความต้องการในแก้ปัญหาหรือพัฒนาการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพศวิถีศึกษา ซึ่งศึกษานิเทศก์จะต้องดำเนินการต่อไปนี้

๑.๑ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศพื้นฐาน เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาวางแผนการดำเนินงาน เช่น การบริหารจัดการเรียนรู้เรื่องเพศวิถีศึกษา ข้อมูลครูที่เข้ารับการอบรมและผ่านการอบรมเพศวิถีศึกษา ความสามารถในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา และผลการจัดการเรียนรู้ (ปัญหาของนักเรียน) เป็นต้น

๑.๒ การแลกเปลี่ยนระดมความคิด วิเคราะห์เพื่อหาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและความต้องการในการพัฒนาและการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาตามบริบทของเขตพื้นที่ และสถานศึกษาระหว่างศึกษานิเทศก์และผู้เกี่ยวข้อง เช่น นักวิชาการศึกษา นักจิตวิทยา กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา เป็นต้น

๑.๓ การจัดลำดับปัญหาและเลือกปัญหาที่เป็นความจำเป็นหรือต้องการในลำดับเร่งด่วนหรือลำดับที่เห็นว่าสำคัญที่สุด

๑.๔ การสร้างการรับรู้ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การประชุม การสัมมนา ฯลฯ เพื่อสร้างวิสัยทัศน์หรือสร้างเป้าหมายร่วมกันในการดำเนินงาน

ขั้นที่ ๒ การวางแผนการนิเทศ

เป็นการนำปัญหาและความต้องการ จากการวิเคราะห์ในขั้นที่ ๑ เพื่อกำหนดรายละเอียดของกิจกรรมในการจัดทำแผนนิเทศของผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๑ กำหนดแนวทาง/วิธีการการพัฒนาที่หลากหลายตามปัญหาที่เกิดขึ้น ตามความต้องการและจำเป็น เช่น การใช้ชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) ฯลฯ เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครูและการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

๒.๒ เลือกแนวทาง/วิธีการในการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตามบริบทของเขตพื้นที่ และสถานศึกษา

๒.๓ วางแผนการดำเนินงานการนิเทศ ดังนี้

๑) การประชุมเตรียมการนิเทศ ระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน

๒) สร้างคณะนิเทศ เป็นทีมงานในการนิเทศร่วมกัน

๓) กำหนดประเด็นการนิเทศ เป็นการกำหนดเนื้อหาที่จะนิเทศ

๔) กำหนดระยะเวลาในการนิเทศ โดยกำหนดระยะเวลาในการนิเทศที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาและการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา

๕) กำหนดวิธีการนิเทศและกิจกรรมการนิเทศที่เหมาะสมตามสภาพปัญหาและความต้องการ เช่น การประชุมสัมมนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสังเกตชั้นเรียน การสาธิต การบันทึกวิดีโอ และการถ่ายภาพ การสัมภาษณ์ การชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching & Mentoring) ฯลฯ โดยเน้นการใช้ ICT ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

- การนิเทศ Online ได้แก่ การใช้ Line Application, Clip Video, Video Conference, You Tube, Facebook Live, Platform ต่าง ๆ เป็นต้น

- การนิเทศ On Site ได้แก่ การเยี่ยมชั้นเรียน เป็นต้น

๒.๔ จัดทำแผนนิเทศ ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แผนการดำเนินการ กิจกรรมสำคัญ ปฏิทินการปฏิบัติงาน ทรัพยากรที่ต้องการ เครื่องมือนิเทศ ผลที่คาดว่าจะได้รับ เป็นต้น

ขั้นที่ ๓ การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ

สื่อและเครื่องมือนิเทศเป็นสิ่งที่ช่วยให้การนิเทศมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นสิ่งที่ช่วยเก็บรายละเอียดที่ผู้รับการนิเทศไม่สามารถแสดงออกมาได้ และสามารถเก็บข้อมูลนำมาเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา และเป็นสิ่งที่ทำให้มีความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ โดยดำเนินการ ดังนี้

๓.๑ สร้างสื่อการนิเทศ เพื่อให้การนิเทศบรรลุวัตถุประสงค์ เช่น วิธีการนิเทศ ทักษะการนิเทศ เทคนิคการนิเทศ โดยเป็นสื่อที่สอดคล้องในยุคศตวรรษที่ ๒๑ และการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา เน้นการใช้ ICT ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้ Line Application, Clip Video, Video Conference, You Tube, Facebook Live, Platform ต่าง ๆ เป็นต้น

๓.๒ สร้างเครื่องมือการนิเทศ เพื่อเก็บข้อมูลเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนา ตรวจสอบ ติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานการนิเทศ และการประเมินผลการดำเนินงานการนิเทศ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพ ใช้ง่าย สามารถเก็บข้อมูลที่ตอบประเด็นปัญหาความต้องการ และเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหา ปรับปรุงและการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา

ขั้นที่ ๔ การปฏิบัติการนิเทศ

ดำเนินการนิเทศตามวิธีการการนิเทศและกิจกรรมการนิเทศที่กำหนด

๔.๑ ประชุมเตรียมการก่อนการนิเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจของผู้นิเทศ ให้การนิเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๒ นิเทศตามขั้นตอน ระยะเวลา และใช้เครื่องมือตามที่กำหนด

๔.๓ การสะท้อนผลการนิเทศ

๔.๔ ปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา

ขั้นที่ ๕ การประเมินผลและรายงานผลการนิเทศ

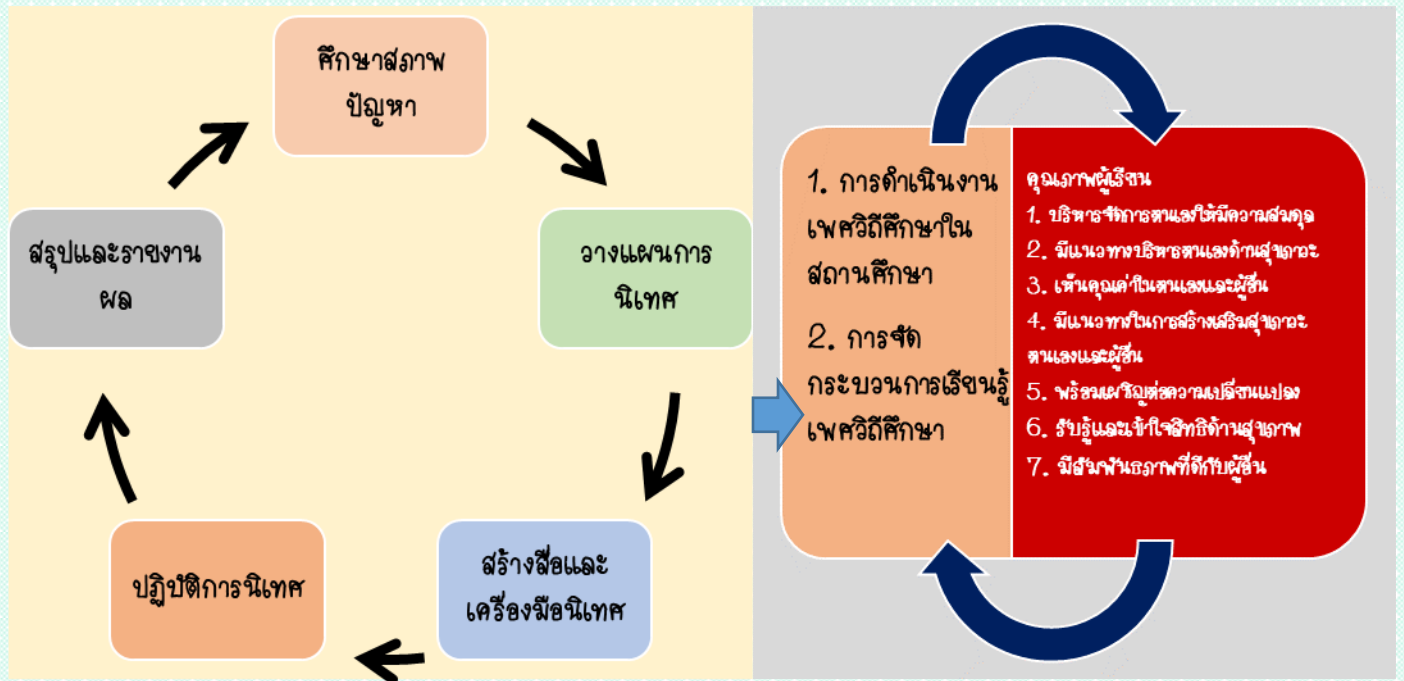
๕.๑ ประเมินความก้าวหน้าการดำเนินงานของผู้รับการนิเทศ เพื่อนำผลไปปรับปรุงแนวทางการดำเนินงาน เช่น การบริหารการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ และพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

๕.๒ ประเมินผลการนิเทศเมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติการนิเทศตามระยะเวลาที่ต้องการ ในการนำผลไปใช้ในการพัฒนา หรือในแต่ละปีการศึกษา ตามบริบทของเขตพื้นที่ และสถานศึกษา

๕.๓ รายงานผลการนิเทศต่อผู้เกี่ยวข้อง

๕.๔ นำผลการนิเทศที่เป็นปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะไปพัฒนาการนิเทศในครั้งต่อไปหรือในปีการศึกษาต่อไป

กระบวนการนิเทศการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน สรุปได้ตามภาพที่ ๘

ภาพที่ ๘ กระบวนการนิเทศการดำเนินงานเพศวิถึศึกษา

กิจกรรมการนิเทศ

กิจกรรมการนิเทศการศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการปฏิบัติงาน ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินการนิเทศบรรลุเป้าหมาย ผู้นิเทศสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการนิเทศ สามารถแก้ปัญหาและความต้องการแต่ละครั้ง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น ผู้นิเทศจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการนิเทศ โดยขอเสนอกิจกรรมการนิเทศที่สำคัญ ดังนี้

กิจกรรมการนิเทศ ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

๑. การประชุม สร้างความเข้าใจในการดำเนินงาน
๒. การชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching & Mentoring)
๓. การประชุมปฏิบัติการเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และเจตคติ (Attitude)
๔. การสัมมนาเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งที่จัดเองภายในหน่วยงานหรือไปร่วม ซึ่งจัดโดยหน่วยงานอื่น
๕. การระดมความคิด การรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น

๖. การสาธิตการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นกิจกรรมสำคัญที่ควรจัดให้มีในโรงเรียน การเรียนรู้หรือเลียนแบบจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประหยัดเวลาและได้รับประสบการณ์ตรง
๗. การสนทนาวิชาการในวงวิชาการ ควรมีหลายรูปแบบ เช่น การเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องมาบรรยาย อาจใช้เวลาพักกลางวัน ซึ่งไม่กระทบต่อการทำงาน ทุกคนมีเวลาว่างมากพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมได้
๘. การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน เป็นเทคนิคการนิเทศเพื่อช่วยครูปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ดีขึ้น มีขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติร่วมกันของผู้ให้และผู้รับการนิเทศบนพื้นฐานวัตถุประสงค์ร่วมกัน
๙. อื่น ๆ ฯลฯ

กิจกรรมการนิเทศระดับโรงเรียน

๑. การประชุม ปรึกษาหารือเตรียมการด้านต่าง ๆ ก่อนเปิดภาคเรียน
๒. การปฐมนิเทศแนะนำบุคลากรใหม่ให้คุ้นเคยสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ระเบียบข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
๓. การให้คำปรึกษาแนะนำ
๔. การประชุมปฏิบัติการมุ่งเน้นให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และเจตคติ (Attitude) ลงมือปฏิบัติมากกว่าการบรรยาย
๕. การอบรม
๖. การสัมมนาเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งที่จัดเองภายในหน่วยงานหรือไปร่วม ซึ่งจัดโดยหน่วยงานอื่น
๗. การระดมความคิด การรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น
๘. การสาธิตการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นกิจกรรมสำคัญที่ควรจัดให้มีในโรงเรียน การเรียนรู้หรือเลียนแบบจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประหยัดเวลาและได้รับประสบการณ์ตรง
๙. การศึกษาเอกสารวิชาการ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ด้วยการอ่าน
๑๐. การสนทนาวิชาการในวงวิชาการนั้นควรมีหลายรูปแบบ เช่น การเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องมาบรรยาย อาจใช้เวลาพักกลางวัน ซึ่งไม่กระทบต่อการทำงาน ทุกคนมีเวลาว่างมากพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมได้
๑๑. การสังเกตชั้นเรียน เป็นเทคนิคการนิเทศเพื่อช่วยครูปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ดีขึ้น มีขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติร่วมกันของผู้ให้และผู้รับการนิเทศ บนพื้นฐานการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน
๑๒. การศึกษาดูงาน มีผลตรงในการปรับปรุงงาน ศึกษาข้อดี ข้อบกพร่อง ข้อจำกัดเมื่อต้องนำมาปรับปรุง ความพร้อมด้านต่าง ๆ
๑๓. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ หนังสือแบบเรียน สื่อ เป็นต้น หรือแม้แต่นิเทศสามารถทำการวิจัยเชิงปฏิบัติได้
๑๔. การเขียนเอกสารหรือทดสอบทางวิชาการ
๑๕. การชี้แนะ (Coaching) การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ซึ่งการชี้แนะ เป็นเทคนิคหนึ่งที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับครู อันจะเป็นตัวจักรสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ โดยมุ่งเน้นให้ครูมีความสามารถ มีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น และสถานศึกษาที่มีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง

๑๖. การเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) หมายถึง การมีผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ เป็นที่ยอมรับ ที่สามารถเป็นแบบอย่าง ให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือครู ให้พัฒนาศักยภาพสูงขึ้น เพื่อสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ

๑๗. การใช้ ICT ในการนิเทศ เป็นการนิเทศ โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามบริบทของสถานศึกษา

๑๘. การสร้างชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) เป็นการร่วมมือรวมพลังกันของครู ผู้บริหาร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียน เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียน

ตัวอย่างแบบบันทึกการนิเทศการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน

ฉบับ สำนักเขตพื้นที่การศึกษา

แบบนิเทศ ติดตาม การดำเนินงานเพศวิถีศึกษา

ครั้งที่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

.....

ข้อมูลทั่วไป

๑. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.....
๒. จำนวนโรงเรียนทั้งหมด.....โรงเรียน ครูผู้สอนทั้งหมด.....คน นักเรียนรวมทั้งหมดคน
๓. จำนวนโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนเพศวิถีศึกษาทั้งสิ้นโรงเรียน
๔. จำนวนครูผู้สอนเพศวิถีศึกษา ทั้งหมด.....คน
๕. จำนวนนักเรียนที่ได้เรียนเพศวิถีศึกษาทั้งสิ้น.....คน

ข้อมูลการนิเทศ

ประเด็นการนิเทศ	การดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	ข้อค้นพบจากการนิเทศ ติดตาม	ร่องรอยหลักฐาน (ถ้ามี)
๑. การดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียนระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา			
๑.๑ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีโครงการ /กิจกรรมการขับเคลื่อนเพศวิถีศึกษา อะไรบ้าง)			
๑.๒ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีวิธีการ กระบวนการ ดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียนอย่างไร			
๑.๓ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีนวัตกรรมในการนิเทศติดตามการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาหรือไม่อย่างไร (วิธีการ /กระบวนการ)			

ประเด็นการนิเทศ	การดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	ข้อค้นพบจากการนิเทศ ติดตาม	ร่องรอยหลักฐาน (ถ้ามี)
๑.๔ ผลการดำเนินงานนิเทศเพศวิถีศึกษาเป็นอย่างไร ๑) ผลที่เกิดขึ้นกับครู ๒) ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน			
๑.๕ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีแนวทางในการพัฒนาต่อยอดการดำเนินงานอย่างไร			
๒. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีความต้องการรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ในประเด็นใด			

ผลสำเร็จที่ปฏิบัติเป็นแบบอย่างได้

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะและความต้องการของหน่วยงานที่รับการนิเทศ

.....

.....

ข้อเสนอแนะของคณะนิเทศ

.....

.....

ลงชื่อ ผู้นิเทศ
(.....)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แบบนิเทศ ติดตามการดำเนินงานเพศวิถีศึกษา
ครั้งที่

ฉบับ โรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อมูลทั่วไป

๑. โรงเรียน.....
๒. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.....
๓. ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวนทั้งหมด.....คน นักเรียนจำนวนทั้งหมด.....คน
๔. ระดับชั้นที่จัดการเรียนการรู้เพศวิถีศึกษา.....
๕. ครูผู้สอนเพศวิถีศึกษา จำนวนคน นักเรียนที่ได้เรียนเพศวิถีศึกษา จำนวน.....คน

ข้อมูลการนิเทศ

ประเด็นการนิเทศ	การดำเนินงานของโรงเรียน	ข้อค้นพบจากการนิเทศ ติดตาม	ร่องรอยหลักฐาน (ถ้ามี)
๑. การดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียนระดับโรงเรียน			
๑.๑ โรงเรียนมีโครงการ /กิจกรรม การขับเคลื่อนเพศวิถีหรือไม่ อย่างไร (ฐานข้อมูลนักเรียนที่ได้เรียนเพศวิถีศึกษา, การพัฒนาครู, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, การนิเทศภายใน ฯลฯ)			
๑.๒ โรงเรียนมีวิธีการ กระบวนการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียนอย่างไร (๑. การขับเคลื่อนการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาในโรงเรียน ๒. การจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา)			
๑.๓ โรงเรียนการมีกการนิเทศภายใน เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาหรือไม่อย่างไร (วิธีการ /กระบวนการ)			

ประเด็นการนิเทศ	การดำเนินงาน ของโรงเรียน	ข้อค้นพบจากการ นิเทศ ติดตาม	ร่องรอยหลักฐาน (ถ้ามี)
๑.๔ ผลการดำเนินงานนิเทศเพศวิถีศึกษาเป็นอย่างไร ๑) ผลที่เกิดขึ้นกับครู ๒) ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน			
๑.๕ โรงเรียนมีแนวทางในการพัฒนาต่อยอดการดำเนินงานอย่างไร			
๒. โรงเรียนมีความต้องการรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพศวิถีศึกษาในระดับโรงเรียน ในประเด็นใด			

ผลสำเร็จที่ปฏิบัติเป็นแบบอย่างได้

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะและความต้องการของหน่วยงานที่รับการนิเทศ

.....

.....

ข้อเสนอแนะของคณะนิเทศ

.....

.....

ลงชื่อ ผู้นิเทศ
 (.....)
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

๒. การนิเทศการจักระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาสู่คุณภาพผู้เรียน โดยใช้กระบวนการชี้แนะ (Coaching)

แนวทางการชี้แนะกระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา

การพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการจักระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษา ใน ๖ มิติ ตามแนวคิดหลักในการพัฒนาการเรียนรู้เรื่องเพศวิถีศึกษา^๑ คือ พัฒนาการของมนุษย์ สัมพันธภาพ ทักษะส่วนบุคคล พฤติกรรมทางเพศ สุขภาพทางเพศ สังคมและวัฒนธรรม โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะเชิงรุก (Active Learning) ผู้นิเทศก์จะใช้วิธีการชี้แนะที่เป็นมิตร มีบทบาทเป็นผู้จักระบวนการพูดคุยหลังการสังเกตการจักระบวนการเรียนรู้กับครู โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามกระตุ้นให้ครูได้ทบทวนพฤติกรรมจักระบวนการเรียนรู้ และสะท้อนแนวทางการปรับปรุงการจักระบวนการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ทั้งนี้ มีความมุ่งหวังให้ครูได้ปรับเปลี่ยนวิธีการจักระบวนการจักระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการชี้แนะ

เพื่อเสริมสร้างทักษะการจักระบวนการเรียนรู้เพศวิถีศึกษาสำหรับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น

หลักการสำคัญของการชี้แนะ

- ใช้คำถามปลายเปิด
- สร้างความรู้สึกปลอดภัยในการพูดคุย
- เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมและสะท้อนการปรับปรุงการจักระบวนการเรียนรู้ของตนเอง
- เน้นพูดคุยแลกเปลี่ยนไม่ใช่การประเมินหรือตัดสิน
- ผู้ชี้แนะเป็นผู้ฟังที่ดี ฟังอย่างเอาใจใส่

ขั้นตอนการชี้แนะ

๑. ขั้นเตรียมการ

๑.๑ ผู้นิเทศก์หรือผู้ชี้แนะควรมีการประสานงานล่วงหน้ากับครู เพื่อกำหนดหมายวันเวลา และขอแผนการจักระบวนการเรียนรู้ที่จะลงชี้แนะ

๑.๒ ชี้แจงและย้ำกับครูว่า การชี้แนะเป็นการเยี่ยมห้องเรียนเพื่อสังเกตการจักระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนตลอดชั่วโมง โดยครูควรจักระบวนการเรียนรู้ตามปกติ ผู้ชี้แนะจะไม่รบกวนการจักระบวนการเรียนรู้ของครู

๑.๓ ศึกษาแผนการจักระบวนการเรียนรู้ให้เข้าใจเนื้อหาสาระสำคัญและวิธีการจักระบวนการเรียนรู้ของแผน

๑.๔ ผู้ชี้แนะสามารถออกแบบแบบบันทึก เพื่อใช้ประกอบการชี้แนะ

(ตัวอย่างแบบบันทึก)**

๒. ขั้นตอนการชี้แนะ การชี้แนะจะเริ่มจากการสังเกตการจักระบวนการเรียนรู้ (๕๐ นาที หรือ ๑ ชั่วโมง) และการพูดคุยหลังการจักระบวนการเรียนรู้ (๓๐-๔๐ นาที) โดยผู้ชี้แนะมีแนวปฏิบัติดังนี้

¹ Guidelines for Comprehensive Sexuality Education (Kindergarten-12th Grade), National Guideline Task Force, SIECUS, และ UNESCO

๒.๑ ก่อนเริ่มสังเกตการจัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้ชี้แนะควรพูดคุยกับครูก่อนเข้าสู่ห้องเรียน เพื่อสร้างความเป็นกันเองและลดความวิตกกังวลของครู

๒.๒ เมื่อเข้าสู่ห้องเรียนและระหว่างการสังเกตการจัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้ชี้แนะไม่ควรดึงความสนใจของผู้เรียนหรือครูในระหว่างการจัดการเรียนรู้ ควรปล่อยให้ห้องเรียนให้เป็นไปตามธรรมชาติ แต่ควรสังเกตและบันทึกผลตามแบบฟอร์มที่เตรียม และโน้ตประเด็นสำคัญทั้งข้อดีและข้อควรปรับปรุง ในด้านพฤติกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครู พฤติกรรมของผู้เรียนที่ตอบสนองกับกิจกรรมการเรียนรู้

๒.๓ เมื่อสิ้นสุดการสังเกตการจัดกระบวนการเรียนรู้ ควรหยุดพักสักเล็กน้อย เพื่อให้ครูได้เตรียมพร้อมสำหรับการพูดคุย โดยผู้ชี้แนะควรใช้แนวคำถาม เพื่อชวนสะท้อนและหาแนวทางการพัฒนาหรือปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

- Q : มีความรู้สึกพึงพอใจต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ครั้งนี้อย่างไรบ้าง เพราะอะไร
- Q : มีสิ่งใดที่รู้สึกว่าคุณเองทำได้ดี
- Q : มีสิ่งใดที่อยากปรับปรุงแก้ไข
- Q : มีข้อสังเกตต่อพฤติกรรมหรือผลลัพธ์ของผู้เรียนอย่างไรบ้าง
- Q : หากจะใช้แผนนี้อีกครั้งอยากจะทำอย่างไร

(*คำถามเหล่านี้ เป็นแนวทางให้ครูสะท้อนความคิดความเห็นจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้นผู้ชี้แนะต้องตั้งใจฟัง และจำเป็นต้องใช้คำถามต่อเนื่อง เจาะลงไป เพื่อเชื่อมโยงให้ครูค้นพบสาเหตุหรือปัญหาที่เกิดจากการขาดองค์ความรู้ ขาดทักษะการจัดการเรียนรู้ลักษณะเชิงรุก (Active Learning) การยึดติดกับการใช้แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบเดิมที่คงเน้นการให้ความรู้ ครูป้อนความรู้ แต่ขาดเทคนิคการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ไม่สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้มีการแลกเปลี่ยนกัน...)

๒.๔ ผู้ชี้แนะสามารถเพิ่มเติม ให้ข้อเสนอแนะจากการสังเกตการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ โดยการใช้คำถามเพื่อนำเข้าสู่ประเด็นที่ต้องการแนะนำ เช่น

Q : คุณครูคิดว่าได้จัดการเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างไร (การจัดกระบวนการเรียนรู้พาไปไม่ถึงวัตถุประสงค์)

Q : ในช่วงที่ครูสั่งให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอ.... ครูได้สังเกตเห็นปฏิกิริยาของผู้เรียนคนอื่นอย่างไร (เด็กอื่นไม่ฟัง เสียงดัง)

Q : ตอนที่ใช้คำถาม... ครูต้องการข้อมูลอะไรบ้าง (ใช้คำถามไม่ชัด เด็กตอบไม่ได้ เด็กเงียบ)

Q : กรณีที่มีผู้เรียนตอบเพียงสองสามคน ครูคิดว่าจะมีวิธีการใดอีกบ้างที่ทำให้ผู้เรียนอื่น ๆ มีโอกาสตอบคำถาม (ครูไม่ใส่ใจเด็กหลังห้อง สื่อสารหรือสนใจกับเด็กไม่กี่คน)

Q : การที่เรารีบร้อนบอกคำตอบ จะทำให้เด็กเรียนรู้อย่างไร (ครูถามเองตอบเอง)

๒.๕ ในช่วงท้าย เมื่อสิ้นสุดการชี้แนะควรให้กำลังใจครู ด้วยการชื่นชมสิ่งที่คุณครูทำได้ดี โดยการยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมและระบุเจาะจงที่ครูได้ทำจริง และให้กำลังใจในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

ข. สิ่งที่ผู้ชี้แนะ เห็นว่าเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ (กรณีระบุ)

เวลา (มาก/น้อย)

.....

.....

.....

ผู้เรียน (จำนวน/ความสนใจ)

.....

.....

.....

กิจกรรม (ความสอดคล้องกับผู้เรียน)

.....

.....

.....

ครู (การเตรียมตัว/ข้อมูล/ทักษะ)

.....

.....

.....

อุปกรณ์/สื่อ/ห้องเรียน

.....

.....

.....

อื่น ๆ

.....

.....

.....

ค. ข้อสังเกตอื่น ๆ ของผู้ชี้แนะ

.....

.....

.....

ง. การพูดคุยกับครูหลังการจัดกระบวนการเรียนรู้

ผู้ชี้แนะได้พูดคุยกับครูหลังการจัดกระบวนการเรียนรู้

ใช่ (กรุณาให้ข้อมูลในข้อต่อไป)

ไม่ใช่ เพราะ ครูมีคาบสอนต่อเนื่อง ผู้ชี้แนะติดภารกิจ อื่น ๆ

ความรู้สึทงของครูต่อการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้

ประเด็น	มาก	ปานกลาง	น้อย
๑. มีการตั้งคำถามเพื่อสร้างการเรียนรู้ มากกว่าการบอก			
๒. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถาม แสดงความคิดเห็น			
๓. การฟังเพื่อจับประเด็นสำคัญ			
๔. สรุปโดยเชื่อมโยงประเด็นจากผู้เรียน			
๕. มีความชัดเจนในเนื้อหา กระบวนการ			
๖. ความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้			
๗. สามารถจัดการเรียนรู้ได้บรรลุวัตถุประสงค์			

สิ่งที่ครูคิดว่าทำได้ดีในครั้งนี้

.....

.....

.....

สิ่งที่คิดว่าควรปรับปรุง เพื่อให้ดีขึ้นในการจัดครั้งต่อไป คือ

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะของครู

.....

.....

.....

ผู้ถูกชี้แนะได้รับทราบการชี้แนะครั้งนี้ พร้อมทั้งได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

ลงชื่อ

(.....)

วันที่เดือน.....พ.ศ.....

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๕๓). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กฎกระทรวง กำหนดประเภทของสถานศึกษาและการดำเนินการของสถานศึกษาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๖๑. **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่มที่ ๑๓๕ ตอนที่ ๘๑ ก, (วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๑).
- พระราชบัญญัติความเท่าเทียมทางเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘. **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่มที่ ๑๓๒ ตอนที่ ๑๘ ก, (วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๘).
- พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. ๒๕๕๙. **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่มที่ ๑๓๓ ตอนที่ ๓๐ ก, (วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๙).
- มหาวิทยาลัยมหิดล, องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.), สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กระทรวงศึกษาธิการ, องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA). (๒๕๕๙). **รายงานผลการวิจัยเพื่อทบทวนการสอนเพศวิถีศึกษาในสถานศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ : UNICEF.
- องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ, และยูเนสโก สำนักงานกรุงเทพฯ, สำนักเลขาธิการโครงการเอตส์แห่งสหประชาชาติ, กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ, องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ, องค์การเพื่อการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ และเพิ่มพลังของผู้หญิงแห่งสหประชาชาติ, และองค์การอนามัยโลก. (๒๕๖๑). พิมพ์ครั้งที่สอง. **แนวปฏิบัติสากลทางวิชาการเรื่องเพศวิถีศึกษา**. กรุงเทพฯ : ยูเนสโก.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๖๒). **ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. ม.ป.ท.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๖๒). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)**. ม.ป.ท.
- SIECUS & UNESCO. Guidelines for Comprehensive Sexuality Education (Kindergarten-12th Grade), National Guideline Task Force.

ภาคผนวก

การวิจัยของ UNICEF ร่วมกับ สพฐ.
และสถาบันวิจัยประชากร

กรอบเนื้อหาเพศวิถีศึกษา
(Key concept)

คู่มือครูสุขภาวะ การวัดและ
ประเมินผลการจัดการเรียนรู้สุข
ภาวะ

[https://www.teenpath.net/d
ata/hbook/๐๐๐๐๑/tpfile/o
๐๐๐๒.pdf](https://www.teenpath.net/data/hbook/๐๐๐๐๑/tpfile/๐๐๐๐๒.pdf)

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เพศ
วิถีศึกษา ป.๔-๖ และ ม.๑-๖

www.teenpath.net

แนวปฏิบัติสากลทางวิชาการเรื่อง
เพศวิถีศึกษา

การพัฒนาเพศวิถีศึกษาในระบบ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

สิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑. เอกสารที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานต่าง
ๆ พรบ. กฎกระทรวง ประกาศ
กระทรวง

๒. [http://cse-
elearning.obec.go.th](http://cse-elearning.obec.go.th)

๓. www.esdc.go.th

๔. <http://academic.obec.go.th>

๕. <http://obecspc.com/about->

คณะผู้จัดทำเอกสาร

ที่ปรึกษา

นายอัมพร พิณะสา	เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นายสนธิ แยมเกสร	รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นางเบญจลักษณ์ น้ำฟ้า	ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นางลาวัณย์ ตรีเนตร	ข้าราชการบำนาญ

คณะผู้จัดทำ

นางรวิภัทร เหล่าคุ้ม	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ ช่วยปฏิบัติราชการ หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ปฏิบัติหน้าที่แทน หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นางบัวบาง บุญอยู่	ข้าราชการบำนาญ
นางสาววิญญาพัชญ์ เชื้อจันทร์ยอด	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๒ ช่วยปฏิบัติราชการ หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นางสาวสุวิมล อินทปนต์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒ ช่วยปฏิบัติราชการ หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นางนัจรีภรณ์ ทุมสงคราม	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต ๑
นายทวีทรัพย์ มาละอินทร์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต ๓
นางสาวกรรณิการ์ ทองแท่งใหญ่	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑
พันจ่าเอกแดงรัตน์ชัย คงสม	นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
นางสาวชนาภัทร ปิยะเสถียร	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
นางสุขเกษม เทพสิทธิ์	นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ช่วยปฏิบัติราชการ ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน
นางสาวแสงจันทร์ เมธาตระกูล	มูลนิธิแพथทูเฮลท์

นายวัชชัย พาชื่น	มูลนิธิแพธทูเฮลท์
นางสาวธิติพร ดนตรีพงษ์	มูลนิธิแพธทูเฮลท์

คณะบรรณาธิการกิจ

นางบัวบาง บุญอยู่	ข้าราชการบำนาญ
นางสาววิญญาพัชญ์ เชื้อจันทร์ยอด	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศึกษาน่าน เขต ๒ ช่วยปฏิบัติราชการ หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
พันจ่าเอกแดงรัตน์ชัย คงสม	นักวิชาการศึกษานำนานการพิเศษ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
นางสาวชนาภัทร ปิยะเสถียร	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

ออกแบบกราฟฟิก

นางสาวกรรณิการ์ ทองแท่งใหญ่	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต ๑
นางสาวศุภธิดา พิทักษ์รักษาเลิศ	พนักงานจ้างเหมาบริการ หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การดำเนินงานเพศวิถีศึกษา สู่คุณภาพผู้เรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

